

SAVING
LIVES
CHANGING
LIVES

Kapsamlı Zarar Görebilirlik İzleme Çalışması 3. Aşama

WFP Türkiye

Mayıs 2019

Tanımlar

Bu belge içerisinde farklı nüfus gruplarını nitelemek için farklı terimler kullanılmıştır. Aşağıda bu terimlerin tanımlarına yer verilmiştir:

Hane Reisi: Bu terim aile oluşundan bağımsız olarak hanedeki 'referans kişisini' niteler. Bu kişi hane üyelerinin beyanıyla belirlenir. Fakat geleneksel olarak, hanede yetişkin bir erkeğin olmadığı durumlar haricinde çoğu hane reisinin erkek olduğunu beyan etmektedir.

Kayıtlı: Kayıtlı bireyler, İçişleri Bakanlığı himayesinde faaliyet gösteren bir ulusal kurum olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne (GİGM) kimlik belgeleriyle kayıt yaptırmış kişileri niteler. Kayıt yaptırmak sığınmacılara Türkiye'de yasal olarak kalma hakkı ve kamu hizmetleri ile yardımlara erişim hakkı tanır.

Kayıt Yaptırmamış: Yukarıda bahsedildiği gibi mevcut durumda GİGM kaydı olmayan bireyleri niteler. Bu kişiler hiç GİGM kaydı yaptırmamış veya kayıt yaptırmayı bekliyor olabilir. Diğer bir deyişle, gerekli belgelerini sunmuş ve başvurularının akıbetini bekliyor olabilir. Bu kişiler, aynı zamanda, bir yerde kayıt yaptırmış olan, ancak daha sonra bir başka yere taşınıp yeniden kayıt yaptırmamış olan kişiler de olabilir.

Uluslararası Koruma, Geçici Koruma, İnsani İkamet: 4 Nisan 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında, Türkiye'de sığınma talebinde bulunan yabancılar için farklı statüler mevcuttur. CVME3 verisetini oluşturan bireylerin tümü bu yasal statülerden birine sahiptir.

Sığınmacı: CVME3 çalışmasına dahil edilen hiçbir bireye Türkiye Devleti tarafından mülteci statüsü verilmemiştir. Bu belge kapsamında yukarıda bahsi geçen yasal statülerden herhangi birine sahip olan veya bu statülerden herhangi birini almayı planlayan bireyler sığınmacı olarak nitelenir.

Yararlanıcı : Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programına başvuru yapmış ve hak sahibi olduğu tespit edilmiş olan kişileri niteler.

Hak sahibi olmayan başvuran: Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programına başvuru yapmış ve hak sahibi olmadığı tespit edilmiş olan kişileri niteler.

Başvuru yapmamış olan : Hak sahipliği durumundan bağımsız olarak Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programına başvuru yapmamış olan kişileri niteler.

IMPLEMENTING PARTNERS

SUPPORTED BY

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ⁱÖzellikle Suriyelilerin kayıt olmasıyla ilgili daha fazla bilgi için: <https://help.unhcr.org/turkey/information-for-syrians/reception-andregistration-with-the-turkish-authorities/>

ⁱⁱYasal tanımların tümü için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü; Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa bakınız: http://www.goc.gov.tr/files/files/eng_minikanun_5_son.pdf

İçindekiler

I. Giriş	5
II. Yöntemler, Örneklem ve Kısıtlamalar	6
Veri Toplama	7
Örneklem.....	7
Kısıtlamalar.....	8
III. Sığınmacıların Muhtaçlık Durumu	9
1. Profiller	10
2. Kayıt ve Başvuru	11
3. Yaşam Koşulları	12
Barınma Koşullarının Niteliği	12
Oda Kalabalıklığı	12
Evde Temel İhtiyaçlara Erişim	12
4. Güvenlik	13
5. Geliş ve Gidişler	13
6. Çocukların Eğitimi	14
7. Sağlık	15
8. Ekonomik Muhtaçlık	16
İstihdam ve İşgücü	16
Gelir ve Geçim kaynakları	17
Aylık Gıda Harcamaları	18
Aylık Kişi Başı Harcama	18
Borç	19
Yoksulluk ve Yoksunluk	20
9. Gıda Güvenliği	23
10. Baş Etme Stratejileri	24
Gıda Tüketimine İlişkin Stratejiler	24
Geçim Kaynaklarına İlişkin Baş Etme Stratejileri	25
11. Sığınmacıların Diğer Hizmetlere ve İhtiyaçlara Erişimi	26
IV. Sonuçlar ve Tavsiyeler	27
V. Ekler	31
1. Örneklem	32
2. Türkiye'deki Sığınmacı Nüfusu	34
3. Gıda Gruplarının Günlük Tüketimi (Ortalama)	35

I) Giriş

Suriye'deki çatışmalar çok sayıda insanın yerinden edilmesine sebep olmuştur. 2011 yılından beri 5.6 milyon Suriyelinin¹ ülkeyi terk ettiği tahmin edilmektedir. Türkiye mevcut durumda dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir. 27 Aralık 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'de yaklaşık 3.6 milyon kayıtlı Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.² Suriyeli sığınmacıları 170,000 Afgan, 142,000 Iraklı ve 56,400 Somalili ve diğer uyruklu sığınmacı izlemektedir.³ Böylece ülkedeki toplam kayıtlı sığınmacı sayısı 4 milyona ulaşmaktadır. Nüfus kademeli olarak artmaktadır, ancak veri toplama dönemi ile uyumlu olması için burada 2018 rakamları kullanılmıştır.

Üçüncü Kapsamlı Zarar Görebilirlik İzleme Çalışması (CVME3), Sosyal Uyum Yardım (SUY) Programı kapsamında yapılmıştır. SUY Programı, Türkiye'deki yardıma muhtaç sığınmacıların temel ihtiyaçlarını karşılamalarına yardımcı olmayı amaçlayan çok amaçlı bir nakit yardım programıdır.⁴ SUY Programı, Türkiye çapında Kasım 2016'da başlatılmıştır. Program kapsamında Türkiye'de uluslararası veya geçici koruma altında yaşayanlara kısıtlamasız ve şartsız nakit yardımı sağlanmaktadır. SUY yardımının amacı yararlanıcıların temel ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamaktır. Mayıs 2019 itibarıyla 1.6 milyon insan SUY Programından faydalanmaktadır. Finansmanı Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü (ECHO) tarafından sağlanan SUY Programı, Türk vatandaşları için sağlanan ulusal sosyal yardım sistemini tamamlayan bir program olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇŞHB), Dünya Gıda Programı (WFP) ve Türk Kızılay ortaklığı ile yürütülmektedir.

CVME3, tüm Türkiye'deki sığınmacıları temsil eden ilk muhtaçlık çalışmasıdır. Esas amacı, Türkiye'deki sığınmacı nüfusunun sosyoekonomik muhtaçlığını değerlendirerek onların ihtiyaçlarına yönelik tahminler geliştirmektedir. Bu rapor, farklı sektörlerdeki ihtiyaçları nicel olarak ölçerek önemli bir bilgi eksikliğini gidermektedir. Aynı zamanda, kayıtlı olmayan sığınmacı nüfusunun/düzensiz sığınmacıların ihtiyaçlarına ilişkin de ayrıntılar içermektedir. CVME3, SUY Programının tasarımına yönelik fırsatları ve zorlukları da öne çıkararak programı iyileştirmek için bazı adımların atılmasını önermektedir. Bu rapor SUY paydaşlarının ve Türkiye'de faaliyet gösteren diğer insani yardım ve kalkınma kuruluşlarının faydalanabileceği bilgiler sağlamaktadır.

Türkiye'deki sığınmacı nüfusunun büyüklüğü ve SUY Programının ölçeği göz önüne alındığında CVME, sığınmacıların ihtiyaçlarına ilişkin önemli bulgular sağladığı için programın performansı ve hesap verebilirliği açısından çok temel bir araçtır. CVME3 geliştirilmiş bir örneklem boyutu ve veriseti kullanmaktadır. Bunlar; SUY yararlanıcıları, programdan yararlanmaya hak sahibi olmayanlar ve programa başvuramamış olanlarla yapılan görüşmeler ve oluşturulan kapsamlı diyalog neticesinde belirlenmiştir. Ortaya çıkan birleştirilmiş örneklem, kayıt veya başvuru durumuna bakılmaksızın Türkiye'deki tüm sığınmacıları temsil eder niteliktedir. Toplanan bilgiler, sadece SUY başvurularının değil tüm sığınmacı nüfusunun sosyoekonomik muhtaçlığı kavramayı amaçlamaktadır.

Daha önce yapılan CVME çalışmaları (1 ve 2) SUY Programının bir yardım programı olarak yerinde bir seçim olduğunu teyit etmiş ve program tasarımını şekillendirmekte kullanılmıştır. CVME verilerini diğer izleme verileri ile birlikte kullanarak SUY ortakları,

- SUY Programından yararlanmayı amaçlayan sığınmacılara yönelik dış erişim faaliyetlerini arttırmış ve programın önkoşullarını (kimlik ve adres kaydı, vb.) yerine getirebilmeleri için onlara yardımcı olmuştur;
- Gayriresmi meskenlerde barınan sığınmacıların ve mevsimlik göçmenlerin SUY Programına başvurabilmesi amacıyla resmi adres kaydı yaptırmasına yönelik çözümlerin geliştirilmesi için savunuculuk faaliyetleri ortaya koymuştur;
- SUY Programının sağladıkları dışında ihtiyaçları (eğitim, sağlık veya hukuki hizmetler) olan hanelerin/bireylerin ilgili hizmet sağlayıcılara yönlendirilmesi için koruma yönlendirmelerini arttırmıştır;
- SUY kriterlerini karşılamayan yardıma muhtaç durumdaki hanelerin programdan faydandırılması için tamamlayıcı bir hedefleme mekanizması olan SYDV (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları) Takdir Hakkı uygulamasını geliştirmiştir.

Terminoloji

Türkiye kanunlarına göre Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen kişiler için farklı statüler belirlenmiştir:

- Mülteciler
- "Geçici koruma" altında bulunanlar
- "Uluslararası koruma" altında bulunanlar
- "İnsani ikamet" izni bulunanlar

Bu statülere sahip olanların tümü bu raporda sığınmacılar olarak anılacaktır.

¹UNHCR Operasyonları Portalı: Suriye Bölgesel Mülteci Müdahalesi, Aralık 2018 <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

²GİGM İstatistikleri: http://www.goc.gov.tr/icerik6/temporary-protection_915_1024_4748_icerik

³UNHCR Türkiye İstatistikleri, Kasım 2018: <https://www.unhcr.org/tr/en/unhcr-turkey-stats>

⁴SUY Programı hakkında daha fazla bilgi için: <https://www.essncard.com/>

II) Yöntemler, Örneklem ve Kısıtlamalar

Veri Toplama

CVME3 kapsamında veri toplama Mart ve Ağustos 2018 tarihleri arasında gerçekleşmiştir. Haziran ve Temmuz aylarında ise Ramazan sebebiyle çalışmalara bir ay ara verilmiştir. Veriler toplamda 1,301 haneden 7,681 bireyle evlerinde yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Görüşmelerde kullanılan anket hane düzeyinde olup sığınmacıların demografik bilgileri; Türkiye'ye gelişleri; yaşam koşulları; sağlık, eğitim, gelir, harcama, borç durumları; gıda güvenlikleri; kullandıkları baş etme stratejileri; cinsiyetleri; güvenlik ve emniyetlerine ilişkindir. Veriler, eğitilmiş WFP izleme asistanları tarafından ziyaretlerin yapılmasını sağlayan Türk Kızılay çalışanları eşliğinde toplanmıştır. Tabletler aracılığıyla toplanan veriler Open Data Kit ile yüklenmiştir.

Örnekleme

Temsil kabiliyeti olan bir örnekleme ulaşmak için iki aşamalı bir yaklaşım benimsenmiştir: coğrafi bölge temelinde ve hane temelinde. İlk aşamada yapılan coğrafi mekânsal analiz sonucunda örneklemin coğrafi temsil kabiliyeti sağlanmıştır. Bu kapsamda 52 coğrafi bölge belirlenmiştir (25'i kırsalda, 27'si şehirde).⁵ Bu bölgeler Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1: CVME3 Kapsamında Veri Toplanan Bölgeler

⁵Mekansal örnekleme metodolojisi Brixton Health and Valid International tarafından geliştirilmiştir. Daha fazla ayrıntı için bakınız Ek 1.

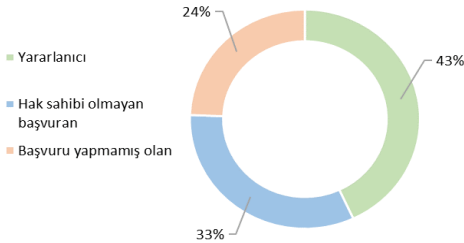
İkinci aşamada sosyal ağ teorisi doğrultusunda Katılımcı GÜdümlü Örneklem metodolojisi kullanılarak her ilçeden rastgele 25 hane belirlenmiştir. Böylece örneklem en az 1,300 haneyi kapsar hale gelmiştir⁶. Tüm haneler uluslararası/geçici koruma altında, henüz kayıt yaptırmamış veya gelecekte uluslararası/geçici koruma talebinde bulunmayı planlayan hanelerdir. Her iki metodoloji için de örneklem ağırlıkları belirlenmiştir. Böylece ortaya tüm ülkeyi temsil kabiliyetine sahip bir örneklem çıkmıştır. Örneklem metodolojisiyle ilgili ayrıntılı anlatım için bakınız Ek 1.

Raporda haneleri; hak sahipliği durumuna, hane reisinin cinsiyetine⁷ ve uyruğa göre karşılaştırmak için veriler ayrıştırılmıştır. Fakat CVME3 ancak ulusal düzeyde istatistiksel olarak temsil kabiliyetine sahiptir. Yine de gösterge niteliğindeki bu kıyaslamalar farklı nüfus gruplarının ihtiyaçlarına dair faydalı bilgiler sağlamakta ve farklı muhtaçlık seviyelerini açığa çıkarmaktadır. Nüfusun (ağırlıklı örneklem) hak sahipliği kriterlerine, hane reisinin cinsiyetine ve hanenin uyruğuna göre ayrıştırılmış hali aşağıda tabloda gösterilmiştir.

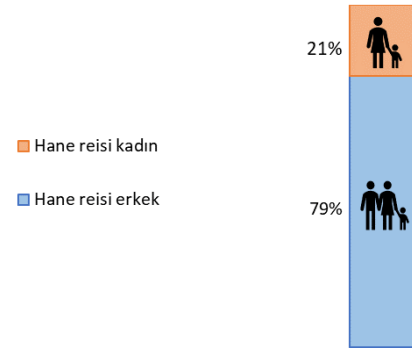
SUY Durumu	Hane	Birey
Suy Yararlanıcısı	661	4,350
Hak Sahibi olmayan başvuran	470	2,400
Başvuru Yapmamış	170	931
Toplam	1,301	7,681

Hane Reisinin Uyruğu			
Suriyeli	Afgan	Iraklı	Diğer*
%84.30	%8.60	%6.60	%0.50

Şema 1: SUY Hak Sahipliği Durumu

Şema 2: Hane reisinin cinsiyeti

Kısıtlamalar

CVME3'ün başlıca kısıtlamaları aşağıda sıralanmıştır :

- Örneklem oluşturulurken BM seyahat kuralları gereğince güneydoğu sınırında yer alan 25 ilçe kapsam dışında bırakılmıştır. 39 ilçe de 200'den az sığınmacı hane barındırdığı için (dolayısıyla buralardan ankete katılabilecek kişi sayısı çok az olduğu için) demografik sebeplerle örnekleme dahil edilmemiştir.
- CVME3'ün örneklem stratejisi CVME1 ve CVME2'den⁸ çok farklıdır. Bu, mevcut verilerin kalitesini olumsuz etkilememekle birlikte önceki aşamaların verileriyle trend analizi yapılamayacağı anlamına gelmektedir.

⁶Katılımcı GÜdümlü Örneklem hakkında daha fazla bilgi için: <http://www.respondentdrivensampling.org/>

⁷ILO'ya göre hane reisinin kadın olduğu haneler, yetişkin bir kadının hanenin tek veya başlıca gelir getiren ve karar alan üyesi olduğu hanelerdir. ILO, 2007, ABC of Women Workers' Rights and Gender Equality.

⁸CVME1 ve CVME2'de örneklem daha küçüktür ve toplanan verilerin örneklem dışında temsil kabiliyeti bulunmamaktadır. WFP, örneklem uzmanlığına ek yatırım yaparak CVME3 verilerinin temsil kabiliyeti olmasını sağlamıştır. CVME3'ün örneklem boyutu önceki çalışmalardakinin neredeyse iki katıdır.

III) Sığınmacıların Muhtaçlık Durumu

Temel Bulgular:

- Türkiye'deki sığınmacıların %84.3'ü Suriyelidir. Onları Afganlar (%8.6) ve Iraklılar (%6.6) takip etmektedir.
- Hanelerin %20.8'inin reisi kadındır.
- Kadın hane reislerinin %47.3'ü okuma yazma bilmemektedir.

Profiller

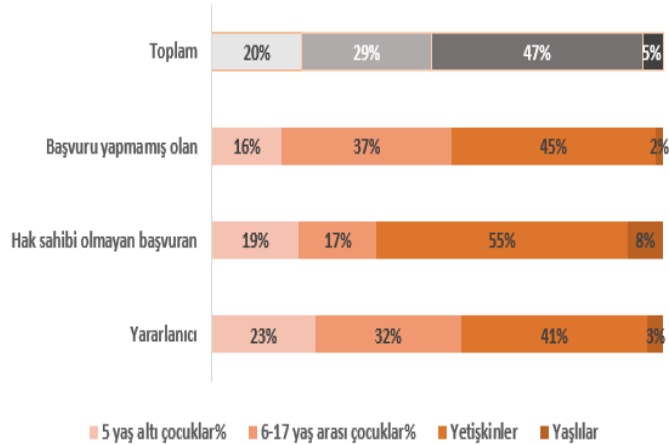
Uyruk Ülke

Devletin ve UNHCR'in resmi verileri kayıtlı sığınmacıların % 90'ının Suriyeli, %4.3'ünün Afgan ve %3.5'inin Iraklı olduğunu gösterirken, CVME3 verileri henüz kayıt yaptırmayanlar da dahil olmak üzere Türkiye'deki sığınmacıların %84.2'sinin Suriyeli, % 8.6'sının Afgan, %6.6'sının da Iraklı olduğunu göstermektedir. Kalan yüzde birden az kesim Sudan, Somali, İran ve Filistin gibi çeşitli ülkelerden gelmektedir. Resmi rakamlar ile CVME3 rakamları arasındaki fark, GİGM kaydı yaptırmamış olan veya yaptırmayı bekleyen Iraklıların ve Afganların oranının çok daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Iraklıların %10'u, Afganların ise %36'sı bu durumdadır.

Hane Oluşumu:

Ortalama bir sığınmacı hane 5.5 kişiden oluşur. Ancak SUY yararlanıcı hanelerinin ortalaması daha büyüktür (6.1 kişi) çünkü SUY demografik kriterlerinin bazıları geniş ailelere öncelik vermektedir. Ortalama olarak hak sahibi olmayan haneler 5.07, başvuru yapmamış olan haneler de 4.9 kişiden oluşmaktadır. Ayrıca, yararlanıcı hanelerde reşit olmayan bireylerin oranı daha yüksektir: hane üyelerinin neredeyse üçte ikisi (%55'i) 18 yaşın altındadır. Bu oran, başvuru yapmamış hanelerde %53, hak sahibi olmayan hanelerde ise %36'dır.

Şema 3: Hak Sahipliğine Göre Yaş Grupları

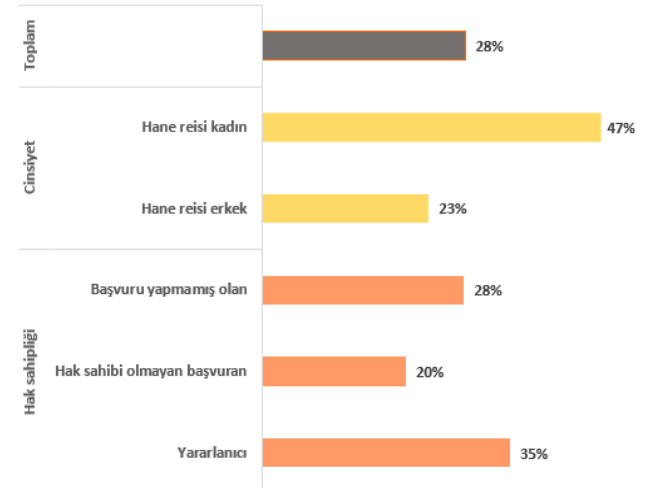

Hane Reisinin Yaşı ve Eğitim Durumu:

Ortalama hane reisi yaşı 43'tür, ancak incelenen gruplar arasında ufak farklılıklar mevcuttur: Başvuru yapmamış hanelerde ortalama yaş 41, yararlanıcılarda 42, hak sahibi olmayanlarda ise 44'tür. Hanelerin %79'unun reisi erkektir.

Kadın hane reislerinin neredeyse dörtte üçü (%70'i) hiç örgün eğitim almamıştır. Bu oran erkek hane reislerindeki orana (% 47) göre çok daha yüksektir. Hane reislerinin üçte biri (%28) okuma yazma bilmemektedir, ancak bu oran kadın hane reislerinde erkeklerde olduğundan çok daha yüksektir (%47'ye %23). Okuma yazma bilmeyen hane reislerinin oranı yararlanıcı haneler arasında diğer gruplara kıyasla daha yüksektir (%35). Bu oran hak sahibi olmayan hanelerde %20, başvuru yapmamış hanelerde %28'dir.

Şema 4: Okuma Yazma bilmeyen Hane Reisi

⁹ GİGM ve UNHCR verilerine göre yüzdeler yukarıda verilmiştir.

Kayıt & Başvuru: Temel bulgular

- Sığınmacıların %90'ının GİGM kaydı bulunurken sadece %75'inin nüfus kaydı vardır.
- SUY Programına başvurmayanlar için başvurunun önündeki başlıca engel GİGM ve/veya NVİGM kaydır.

Kayıt & Başvuru

SUY Programına başvurmak için tüm hane üyelerinin GİGM'e (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) kayıt yaptırmış olması, aynı aile numarası altında kayıtlı olması ve 99'la başlayan kimlik numarasının olması gerekir. Bunun yanı sıra, sığınmacıların ikamet ettikleri ilçedeki Nüfus Müdürlüğüne giderek adreslerini o adreste yaşayan tüm hane üyelerini de belirterek kaydettirmeleri gereklidir. Yararlanıcıların yaklaşık %98'inin, hak sahibi olmayan başvuranların da %97'sinin GİGM kaydı vardır.¹⁰ Fakat bu oran başvuru yapmamış olanlarda sadece %67'dir.

Başvuru yapmamış olanların hem hak sahibi olan hem de olmayanlar olmak üzere tüm başvuranlara oranla GİGM/Nüfus kayıt oranları çok daha düşüktür. Başvuru yapmamış olanların %13'ü GİGM'e kayıt yaptırmadıklarını, %23'ü ise kayıt yaptırmayı beklediklerini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra, başvuru yapmamış olanların sadece %23'ünün nüfus kaydı vardır. Bu oran yararlanıcılarda %95, hak sahibi olmayanlarda ise %88'dir.¹¹Kayıtla ilişkin sorunların büyük olasılıkla başvuru yapmamış olanların başvuru yapamamasındaki en büyük etken olduğu düşünüldüğünde bu durum hiç de şaşırtıcı değildir.

Veriler, aynı zamanda, uluslararası koruma başvurusu yapmış olan veya yapmayı planlayanların %10'unun kayıt yaptırmayı beklediğini (%6) veya kayıt yaptırmadıklarını (%4) göstermektedir. CVME2 raporunda farklı bir örneklem metodolojisi kullanılmasına rağmen o veriler de katılımcıların %10'unun kayıt yaptırmayı beklediğini veya kayıt yaptırmadıklarını göstermiştir.

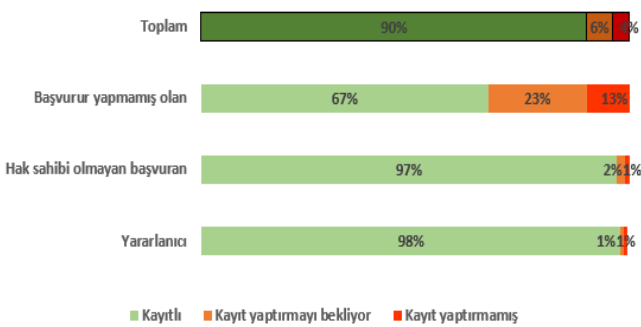
Kayıt yaptırmayı bekleyenlerin veya kayıt yaptırmamış olanların çoğu Afgan'dır (%30'u kayıt yaptırmayı beklerken %6'sı kayıt yaptırmamıştır). Iraklıların %1'i kayıt yaptırmamışken %9'lık bir kitle kayıt yaptırmayı beklemektedir. Suriyelilerin ise %93'ü kayıt yaptırmıştır.

Kayıt yaptıran %90'lık kitle neredeyse dört milyon insana karşılık gelmektedir. Oranın bu kadar yüksek olması Türkiye Devletinin bu alanda büyük başarı sağladığının göstergesidir.

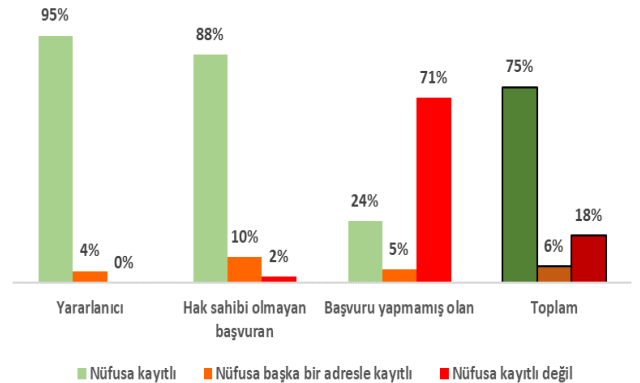
CVME3'e katılanların %24'ü SUY Programına başvurmamıştır. Neden başvurmadıkları sorulduğunda %35'i GİGM kayıtlarının olmadığını, %31'i de nüfus kaydı yaptırmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca, %9'u bir başka ilde kayıtlı olduklarını, %4'ü de kimliklerinin çıkmasını beklediklerini ifade etmiştir. Bu rakamlar toplandığında başvuranların %80'i için GİGM veya nüfus kaydının SUY Programına başvurunun önündeki başlıca engeller olduğu ortaya çıkmaktadır.

Programına başvurmamış olanların sadece %5'inin SUY Programını bilmediğini veya programa nasıl başvuracağını anlamadığını belirtmek faydalı olacaktır. Ancak, %11'lik bir kitlenin hak sahibi olmadığını düşünmesi veya kendilerine böyle söylenmiş olması endişe vericidir. Ayrıca, %5'lik bir kitle SYDV'lerin kendilerine kriterlere uymayacaklarını söylediklerini belirtmiştir. Bu sonuçlar, SUY paydaşlarının SUY başvurularının nasıl yapılacağına dair doğru bilgi yayma çabalarının devam etmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Şema 5: GİGM Kaydı

Şema 6: Nüfus Kaydı

¹⁰GİGM kaydı yaptırmış olmak SUY Programına başvurmak için bir önkoşuldur. Kayıt yaptırmamış olan az sayıdaki yararlanıcı veya hak sahibi olmayan bireyler, yararlanıcı/başvuran ailelerdeki kayıt yaptırmamış bireyleri ifade etmektedir. Örneğin, beş kayıtlı bireyin bulunduğu bir yararlanıcı ailenin bir de kayıt yaptırmamış altıncı üyesi vardır, ancak hane sadece beş kişi için SUY yardımı almaktadır.

¹¹GİGM kaydı gibi nüfus kaydı da SUY Programı için bir önkoşuldur. Nüfus kaydı olmayan az sayıdaki bireyler kayıtlı bir aileden nüfus kaydı yaptırmamış bireyleri ifade etmektedir.

Yaşam Koşulları: Temel bulgular

- 34% Sığınmacıların sadece %34'ü uygun barınma koşullarına sahiptir. Bu koşullar; özel alan, doğal aydınlatma ve havalandırma, güvenlik ve temel gereksinim standartları ile belirlenmiştir.
- Yaklaşık 303,000 kayıtlı sığınmacı içmek ve yemek pişirmek için uygun suya yeterli erişim sağlayamamaktadır.
- Sığınmacıların neredeyse %10'u uydukları odayı dört veya daha çok kişiyle paylaşmaktadır.

Yaşam Koşulları

Barınma Koşullarının Niteliği

Sığınmacıların sadece yaklaşık %34'ünün barındığı mesken; özel alan, doğal aydınlatma ve havalandırma, güvenlik ve temel gereksinimler için belirlenen asgari insani standartları karşılamaktadır.¹² Bu alanda yararlanıcılar ve yararlanıcı olmayanlar arasında önemli bir fark ortaya çıkmaktadır. Başvuru yapmamış olanların yalnızca %20'si uygun bir meskende barınmaktadır. Bu oran hak sahibi olmayan başvuranlarda %35, SUY yararlanıcılarında ise %43'tür. Bu da SUY yardımının, yararlanıcıların daha iyi koşullardaki meskende barınmasına etkisinin olduğunu göstermektedir.

Beklenmedik şekilde veriler hane reisinin kadın olduğu hanelerin daha yüksek oranda (%62) iyi koşullardaki meskenlerde barındığına işaret etmektedir. Bu oran hane reisinin erkek olduğu hanelerde sadece %27'dir. Ancak bu durum, hane reisi kadın olan hanelerin daha yüksek oranda diğer sığınmacı hanelerle aynı meskeni paylaşmasıyla açıklanabilir. Hane reisi kadın olan hanelerin %30'u, hane reisi erkek olan hanelerin ise sadece %11'i bir başka aileyle mesken paylaşmaktadır.

Anadolu ve Güneydoğu bölgelerinde kötü koşullardaki meskenlerde barınan hanelerin oranı diğer bölgelerdekinden yüksektir. Bu durum, batı bölgelerdekine kıyasla barınma koşullarının genel olarak daha düşük seviyelerde olmasıyla açıklanabilir.

Oda Kalabalığı

Çok sayıda kişinin aynı evi paylaşmasının, diğer bir deyişle oda kalabalıklığının, bulaşıcı hastalık ve yüksek tansiyon ile daha yüksek oranda bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda, çok kalabalık hanelerin sağlık hizmetlerine erişim ihtimalinin de daha düşük olduğu görülmüştür.¹³

SUY yararlanıcı hanelerinin, hak sahibi olmayan hanelere (uyunan oda başına 2 kişi) ve başvuru yapmamış hanelere (uyunan oda başına 2.24 kişi) göre genellikle daha sıkışık koşullarda (uyunan oda başına 2.56 kişi) yaşadığı belirlenmiştir. Hanelerin %9.7'sinde bir odada dört ya da daha fazla kişi uyumaktadır. Bu oran hak sahibi olmayan başvuranlarda %4.8'ken SUY yararlanıcılarında %11.8'e ve başvuru yapmamış hanelerde %12.4'e yükselmektedir. Bu istatistik kısmen hane boyutunu da yansıtmaktadır, çünkü daha geniş hanelerde oda başına düşen kişi sayısı daha yüksektir. Ancak, başvuru yapmamış hanelerin çok geniş olmamakla birlikte (hane başına 5.07 birey) yine de daha kalabalık koşullarda yaşadığı ortaya çıkmaktadır.

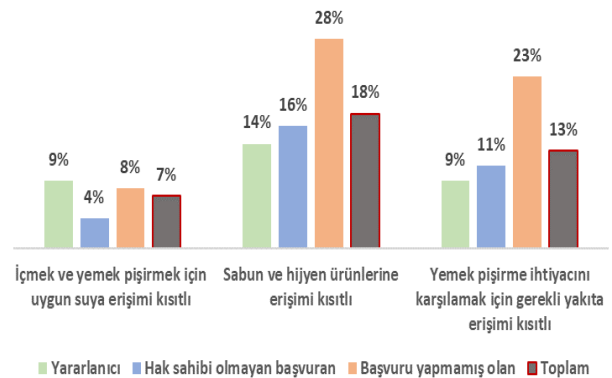
Hak Sahipliği Durumu	Oda kalabalıklığı 4'ün üzerinde	Hane Büyüklüğü
Yararlanıcı	%11.8	6.11
Hak Sahibi Değil	%4.8	4.98
Başvuru Yapmamış	%12.4	5.07

Evde Temel İhtiyaçlara Erişim

İçmek ve yemek pişirmek için uygun suya, sabuna, hijyen ürünlerine ve yemek pişirmek için yakıt erişim oranları farklı gruplar arasında değişiklik göstermektedir. Başvuru yapmamış haneler bu ölçütlerin neredeyse tümünde en kötü sonuçlara sahiptir. Ayrıca veriler, hane reisi kadın olan hanelerin içmek ve yemek pişirmek için uygun suya erişiminin hane reisi erkek olan hanelere göre daha kısıtlı olduğunu göstermektedir (%15'e %

Şema 7: Evde Temel İhtiyaçlara Erişim

5.2).

¹²IFRC'ye göre aşağıdaki kriterler karşılanırsa barınmanın asgari standartları yerine getirdiği kabul edilir:

Özel alan: Mevcut alan hane içerisinde farklı cinsiyetten, yaş grubundan ve farklı ailelerden bireylerin güvenli bir şekilde birbirinden ayrı olmasını ve kişilerin mahremiyetini sağlamalıdır. Temel gereksinimler: Mesken içerisinde hanenin tuvaletinin, su tesisatının, yıkanmak için ve yemek pişirmek için ayrılmış bir yerinin olması gerekir. Doğal aydınlatma ve havalandırma: Mesken içine hava ve gün ışığı girmesine elverişli olmalıdır. **Emniyetli ve güvenli alan:** Hane meskeni emniyetli hane getirebilmelidir ve mesken alanı güvenli olarak nitelenebilmelidir.

<http://www.ifrc.org/PageFiles/95884/D.01.02.a.%20SPHERE%20Chap.%204-%20shelter%20and%20NFIs%20English.pdf>

¹³Keall, Michael D., ve diğerleri. "Mesken koşullarının solunuma etkisini belirlemek için geliştirilen bir ölçüt: yatay inceleme." *Environmental Health* 11.1 (2012): 33. Cutts, Diana Becker, ve diğerleri. "ABD'de mesken güvensizliği ve çok küçük çocukların sağlığı." *American Journal of Public Health* 101.8 (2011): 1508-1514.

Güvenlik: Temel bulgular

- Sığınmacıların sadece %5'i kendilerini güvende hissetmediklerini ve son üç ay içerisinde güvenlikle ilgili bir sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir.
- Sığınmacıların %53'ü Türkiye'ye 3 ila 6 yıl önce gelmiştir. Veri toplama döneminden önceki altı ay içinde gelenlerin oranı ise sadece %5'tir.
- Kayıtlı bireylerin %11.5'i, diğer bir deyişle 458,000 kişi, uyruk ülkede çatışma devam etse bile Türkiye'den ayrılmayı planlamaktadır.

Güvenlik

Katılımcıların sadece %5.2'i Türkiye'de anket yapılmadan önceki üç ay içerisinde güvenlikle ilgili herhangi bir sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu, sığınmacıların psikoduygusal sağlığı için iyi bir göstergedir. Bu % 5.2'lik oranı oluşturan vakaların neredeyse yarısında güvenlik sıkıntısı sonucunda aile bir veya birden fazla hane üyesinin hareketini kısıtlamıştır. Hanelerin kendilerini güvende hissetmemesinin başlıca sebepleri eve hırsız girmesi (%62), kötü muamele veya taciz (%28) ve genel bir güvensizlik halidir (%9). Güvenlik anlamında farklı grupların verdiği cevaplar arasında bir değişiklik görülmemiştir. Son üç ay içerisinde kendini güvende hissetmediğini ifade edenlerin %80'inde esas güvenlik endişesi komşulardan kaynaklanmaktadır. Bunun sebebi büyük olasılıkla komşularla yakın ortamda bulunmak ve sık sık karşılaşmaktır.

Geliş ve Gidişler

Sığınmacıların %53'ü Türkiye'ye anket döneminden 3 ila 6 yıl önce, %35'i ise ondan da önce gelmiştir. 2011'den önce gelen hanelerin oranı çok azdır (%1) ve bu haneler genellikle Afgan'dır. Başvuru yapmamış olanların %19'u son altı ay içerisinde gelmiştir. Hala kayıt yaptırmamış olmalarının veya kayıt yaptırmayı beklemelerinin sebebi de büyük olasılıkla yakın zamanda gelmiş olmalarıdır.

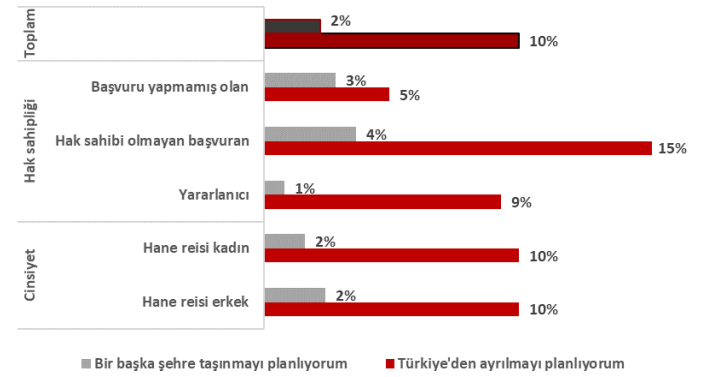
Çoğunlukla (%81) sığınmacı hanelerdeki tüm üyeler Türkiye'ye aynı anda gelmiştir, ancak bu oran hak sahibi olmayan hanelerde daha düşüktür (%73). Bu da bu hanelerin SUY demografik kriterlerini karşılamamasının sebebi olarak açıklanabilir, çünkü aile üyeleri farklı zamanlarda ülkeye girdiklerinde resmi kimlik belgeleri farklı çıkartıldığı için SUY başvurusunda bir tek aile olarak değerlendirilememektedir. Ancak, veri toplandığı dönemde GİGM, kayıtları güncellemek ve sıkıntılarını gidermek amacıyla tüm sığınmacılar için bir doğrulama süreci başlatmıştır.

Katılımcıların yaklaşık %3'ü hane üyelerinden birinin kendi ailesinden ayrı kalmış biri olduğunu ifade etmiştir. Bu vakaların üçte ikisinde kendi ailesinden ayrı kalmış kişi öksüz bir çocuktur.

Sığınmacıların yaklaşık %10'u kendi ülkelerinde çatışma devam etse bile Türkiye'den ayrılmayı planladıklarını belirtmiştir. Kayıtlı sığınmacılarda bu oran biraz daha yüksektir (%11.5). Diğer bir deyişle 458,000 kişi kendi ülkelerindeki durum değişmese bile hem Türkiye'den ayrılacaklarını ifade etmiştir. Bu rakam içerisinde hem kendi ülkelerine dönmek isteyenler hem de bir başka ülkeye gitmek isteyenler vardır. Başka bir ülkeye gitmek isteyenlerin %27'si Avrupa'ya ve %19'u ABD/Kanada'ya gitmek istediklerini belirtmiştir. Türkiye'den ayrılmak isteyenlerin %45'i kendi ülkelerindeki durum değişmese bile geri dönmek istediklerini ifade etmiştir. Bu kitlenin %73'ünü Suriyeliler oluşturmaktadır.

Başvuru yapmamış olanların yalnızca %5'i Türkiye'den ayrılmayı planlamaktadır. Bu oran yararlanıcılarda %9, hak sahibi olmayanlarda ise %15'tir. Yararlanıcılar ile hak sahibi olmayanlar arasında büyük bir farkın olması SUY yardımının hanelerin ihtiyaçlarını karşılamasına destek olarak onların Türkiye'de rahat bir yaşam sürmesine olanak tanıdığı şeklinde yorumlanabilir.

Şema 8: Uyruk ülkede çatışma devam etse bile Türkiye'den ayrılmayı planlayanlar

Bu sonuçları sığınmacıların uyuşuna göre ayrıştırınca ortaya ilginç bir tablo çıkmaktadır. Ancak bu rakamların bu grupları temsil etmediğini, sadece gösterge niteliğinde olduğunu belirtmek gerekir. Afganların %2'den azı kendi ülkelerinde çatışma devam etse bile Türkiye'den ayrılmayı düşündüklerini söylemiştir. Bu oran Suriyelilerde %8, Iraklılarda ise %36'dır. Sığınmacıların uyruklarından bağımsız, Türkiye'den ayrılmak isteyenlerin oranı hak sahibi olmayanlara kıyasla SUY yararlanıcıları arasında çok daha azdır.

Katılımcıların yalnızca %2'si bir başka ile gitmek istediğini belirtmiştir. Bu kitle içerisinde yararlanıcılar en az orana sahiptir. Bunun sebebi başka bir ile giderlerse başvurularını ve adreslerini yenilemeleri gerektiği için aldıkları SUY yardımının riske girmesi olabilir.

Çocukların Eğitimi: Temel Bulgular

- GİGM kaydı olan 6 ila 17 yaşlarındaki tahmini 406,000 çocuk okula devam etmemiştir.
- 340,000 çocuk ve 535,000 yetişkin hayatlarını idame edebilecek kadar Türkçe konuşmaktadır.
- Çoğu çocuk Türkçeyi okulda öğrenirken yetişkinler ev sahibi toplumla günlük etkileşimler sayesinde öğrenmiştir.

Çocukların Eğitimi

Çoğu sığınmacı çocuklarını okula göndermenin masrafları karşılayamadığı için çocukların eğitimi hala bir ayrıcalık olmayı sürdürmektedir. Eğitim çocuğun sağlığı ve refahı için temel teşkil etse de birçok aile çocuklarını okuldan alıp çalışmaya göndermek durumunda kalmaktadır. Türkiye Devleti sığınmacı çocukların devlet okullarında ücretsiz olarak eğitim görmesine izin vermiştir. UNICEF tarafından yayınlanan bir rapora¹⁴ göre okul çağındaki (5-17 yaş) en az 400,000 sığınmacı çocuğun okula gitmediği tahmin edilmektedir.

CVME verileri okul çağındaki (6-17 yaş) çocukların %37'sinin¹⁵ okula devam etmediğini göstermektedir. Okula devam etmemek, kişilerin okul devamlılığına ilişkin kendi beyanına göre geçen okul döneminde okula gitmemiş olmak şeklinde tanımlanmaktadır. Sadece kayıtlı sığınmacılar düşünüldüğünde bu sayı yaklaşık 406,000'e karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, rakamlar UNICEF tahminleriyle uyumludur¹⁶. UNICEF, kayıtlı çocukların okula devamlılığıyla ilgili resmi bilgileri temel alırken CVME kişilerin beyanına dayanmaktadır. Ancak bu iki farklı yöntemin aynı rakamı ortaya koyması sonucun teyidi niteliğindedir. CVME verilerine göre okula devamsızlık kayıtlı olmayan sığınmacılarda %46, kayıtlı sığınmacılarda ise %35'tir. Kayıtlı sığınmacıların çocuklarını devlet okullarına gönderme hakkı bulunduğundan dolayı bu çocukların devamsızlığının ardında başka sebeplerin olması muhtemeldir.

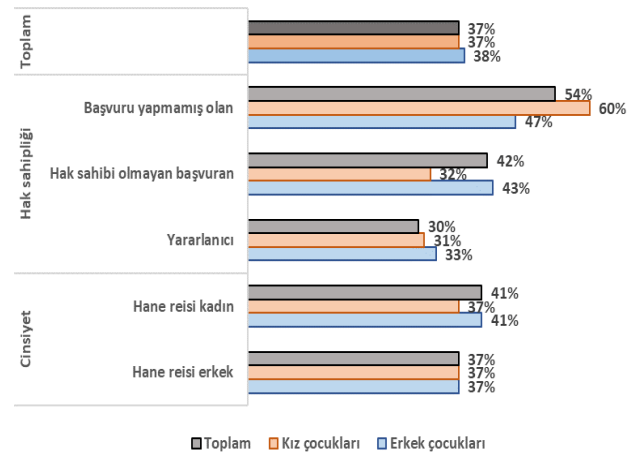
Sadece SUY yararlanıcısı olan hanelere bakıldığında okul çağındaki her üç çocuktan biri (%30) okula devam etmemektedir. Bu oran erkek çocuklarında kız çocuklarında olduğundan biraz daha yüksektir (%33'e %31). Okula devamsızlık oranları özellikle başvuru yapmamış sığınmacılarda endişe verici boyutlardadır. Başvuru yapmamış hanelere mensup çocukların %54'ü eğitim alamamıştır. Bu hanelerde kız çocuklarının devamsızlık oranı erkek çocuklarından çok daha yüksektir (%60'a %47).

Hane reisinin kadın olduğu hanelerde çocukların okula devamsızlık oranı hane reisinin erkek olduğu hanelere göre biraz daha yüksektir. Hane reisinin kadın olduğu hanelerde erkek çocuklarının %41'i okula devam etmemektedir. Bu oran hane reisinin erkek olduğu hanelerde %37'dir. Kız ve erkek çocuklarının okula devamsızlık oranları arasındaki fark, genel olarak çocukların okula devam etmemesinin temel sebebi ile açıklanabilir: Haneyi geçindirmek için aileler çocuklarını çalıştırmaya ihtiyaç duymaktadır (%35).

Yukarıda da belirtildiği gibi okula devamsızlığın başlıca sebebi çocukları çalıştırma ihtiyacıdır. Bu ihtiyaç hem erkeklerin hem de kadınların hane reisi olduğu hanelerde mevcuttur. Hane reisinin erkek olduğu hanelerin %32'si, hane reisinin kadın olduğu hanelerin de %42'si temel sebebin bu olduğunu belirtmiştir. GİGM veya nüfus kaydının olmaması hane reisinin kadın olduğu hanelerde hane reisinin erkek olduğu hanelere göre çok daha büyük bir sorundur. Hane reisinin kadın olduğu hanelerin %18'i, hane reisinin erkek olduğu hanelerin de %6'sı temel sebebin bu olduğunu belirtmiştir.

Eğitime ilişkin bazı sonuçlar, "Yenilikçi İki Aşamalı Bir Örneklem Yöntemi ile Görünmeyen Nüfusa Erişmek" başlıklı bir diğer belgede yayınlanan sonuçlarla tam olarak örtüşmemektedir. Türkçe konuşan sığınmacı çocukların genel oranı %27'dir, ancak başvuru yapmamış sığınmacı ailelerin çocuklarının çok azı (%7) Türkçe bilmektedir. Bu belki de bu çocukların okula devam oranlarının düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'ye geliş tarihi de çocukların Türkçe konuşup konuşamamasında önemli rol oynamaktadır. Sığınmacılar (hem çocuklar hem de yetişkinler) Türkiye'de ne kadar uzun süreler yaşıyorsa Türkçe konuşma oranları o kadar yüksektir. Suriye krizi başlamadan önce Türkiye'ye gelen ve çoğu Afgan olan sığınmacıların yaklaşık %90'ı Türkçe bilmektedir. Yetişkinler Türkçeyi en çok Türkiye toplumu ile günlük etkileşimler sayesinde öğrenmiştir (%91'lik bir kitle bu şekilde beyanda bulunmuştur).

Şema 9: En Az Bir Dönem Okula Devamsızlık

¹⁴UNICEF Yıllık Raporu 2018 (Aralık).

¹⁵Eğitime ilişkin bazı sonuçlar, "Yenilikçi İki Aşamalı Bir Örneklem Yöntemi ile Görünmeyen Nüfusa Erişmek" başlıklı bir diğer belgede yayınlanan sonuçlarla tam olarak örtüşmemektedir. Bunun sebebi en son yapılan analizde kullanılan nüfus ağırlıklarındaki küçük değişikliklerdir.

¹⁶UNICEF okula devamlılık oranını, okul yılının başında okul çağındaki kayıtlı sığınmacı çocukların sayısından, Milli Eğitim Bakanlığının yönetim bilgi sistemine kayıtlı olan sığınmacı çocukların sayısını çıkararak hesaplamaktadır.

Sağlık: Temel bulgular

- Hanelerin %40'ında engellilik, kronik hastalık veya hamilelik/emzirme sebebiyle özel tıbbi ihtiyaçları bulunan en az bir birey mevcuttur.
- 5 yaşın altındaki kayıtlı çocukların %35'i (278,000 çocuk) son 30 gün içinde hasta olmuştur.
- Haneler hasta çocukların %71'ini, hasta yetişkinlerin ise sadece %34'ünü tedavi ettirmek için adım atmıştır.

Sağlık

Her on sığınmacı hanenin dördünde özel tıbbi ihtiyaçları olan en az bir kişi vardır (%40)¹⁷. Bu oran hak sahibi olmayan hanelerde en yüksektir (%47). Onları yararlanıcılar (%40) ve başvuru yapmamış olanlar (%29) takip etmektedir. Hanedeki bu kişiler için sağlık raporu çıkarttırmamış hanelerin oranı ise hak sahipliğine göre değişiklik göstermektedir: hak sahibi olmayan hanelerin %5'i, yararlanıcıların %4'ü ve başvuru yapmamış olanların %3'ü.

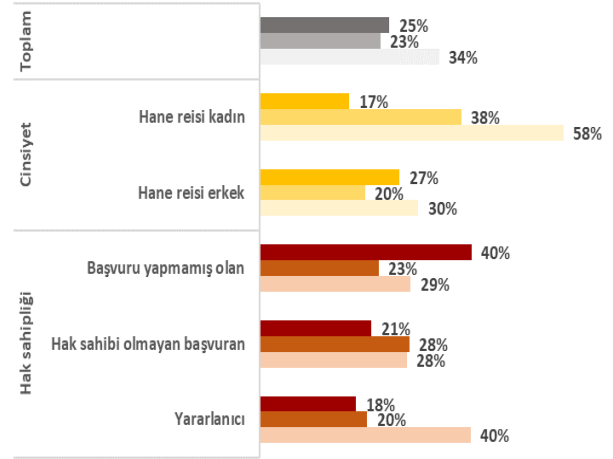
Sağlık raporu çıkarttırmamanın başlıca iki sebebi bulunmaktadır: %33'lük bir kitle sağlık raporu almak istememiş veya buna ihtiyaç duymamıştır. %24'lük bir kitle de raporu nasıl alacağını bilmemektedir. Haneler, hane üyelerinden birinin %40 oranında engelli olduğunu tescil eden bir sağlık raporuyla SUY Programına hak sahibi olmaktadır. Dolayısıyla, sağlık raporu almamak programa hak sahibi olmaya engel teşkil etmektedir.

0-5 yaş arasındaki küçük çocuklar yetişkinlere göre daha sık hasta olmaktadır¹⁸. Beş yaş altı çocukların %34'ünün, yetişkinlerin ise %23'ünün son 30 gün içinde hasta olduğu bildirilmiştir. Hasta olan kayıtlı sığınmacı çocukların oranı %35'tir. Bu oran 278,000 çocuğa karşılık gelmektedir. Yararlanıcı hanelerdeki çocuklar, yararlanıcı olmayan hanelerdeki çocuklardan daha sık hasta olmaktadır (%40'a %28). Bu, yararlanıcı hanelerde daha çok çocuğun olmasından ve hane halkının daha kalabalık olmasının hastalıkların daha sık bulaşmasına sebep olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Hane reisinin kadın olduğu hanelerde hasta çocukların oranı hane reisinin erkek olduğu hanelerdekinden daha yüksektir; hatta beş yaş altı çocuklar için neredeyse iki katıdır (%58'e %30). Bu durum, şüphesiz, hane reisi kadın olan hanelere çocuk bakımı, çalışabilme ve tedavi masrafları açısından ek külfet getirmektedir. Ailelerin çoğu, çocuklar hasta olduğu zaman tedavi için doktora gittiklerini ifade etmiştir. Doktora gitme oranları hak sahipliğine göre değişmektedir: yararlanıcıların %78'i, hak sahibi olmayan başvuranların %54'ü, başvuru yapmamış olanların %70'i çocukları hasta olunca doktora gitmiştir. Başvuru yapmamış olanların %34'ünün GiGM'e kayıt yaptırmayı beklediği veya henüz kayıt yapmamış olduğunu bu noktada tekrar vurgulamak gerekir. Bu da onların devlet hastanelerinde tedavi görmeye hak sahibi olmadığı anlamına gelmektedir.

Sığınmacıların çoğu (%70) devlet hastanelerinde tedavi gördüklerini ifade etmektedir. Geri kalanı (%22) ise Suriyeli bir doktora gittiklerini söylemektedir. Suriyeli doktorlar çoğunlukla Türkiye'de doktor olarak resmen çalışma iznine sahip değildir.

Şema 10: Son 30 gün içinde Hasta olan Sığınmacıların Yüzdesi

¹⁷"Özel ihtiyaçları olan" ibaresi şu koşullardan herhangi birinden etkilenme durumunu tarif eder: fiziksel veya ruhsal engeli, kronik hastalığı, geçici hastalığı veya yaralanması, ciddi tıbbi rahatsızlığı olan kişiler; hamile/emziren kadınlar ve basit günlük işleri halletmede desteğe ihtiyaç duyan bireyler.

¹⁸Bu soruda hasta olmak ile kastedilen ishal, ateş veya öksürüktür. Günlük hayatı etkilemeyen basit hastalıklar sayılmamalıdır.

Ekonomik Muhtaçlık: Temel Bulgular

- 1.6 milyon kayıtlı sığınmacı yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. 215,000'i ise aşırı yoksulluk içinde yaşamaktadır.
- 18 yaş altı erkek çocuklarının %31'i (191,000) hane ekonomisine katkıda bulunmak için çalışırken yetişkin kadınların sadece %4'ü (43,000) çalışmaktadır.
- 2.2 milyon kayıtlı sığınmacı son üç ay içerisinde borç veya veresiye mal ya da hizmet almıştır.
- 1.81 milyon kayıtlı sığınmacı çok boyutlu yoksulluk içindedir

Ekonomik Muhtaçlık

Istihdam ve İşgücü

Sığınmacı olarak çalışmak demek çoğu zaman kayıt dışı, geçici, daha az beceri gerektiren ve daha düşük ücretli işlerde çalışmayı kabul etmek anlamına gelmektedir. Türkiye'de sığınmacı hanelerin şu anki çalışma durumları ile daha önceki durumları arasında iki değişiklik göze çarpmaktadır: yetişkin istihdamında düşüş, çocuk işçiliğinde artış. Özellikle yetişkinlerin çalışmadığı durumlarda yoksulluğun sığınmacı çocukları çalışmaya zorladığı açıktır. Sığınmacılar temel ihtiyaçlarını karşılayamıyorsa çocuklarını çalışmaya göndermektedir. Veriler 191,000 kayıtlı sığınmacı çocuğun hane ekonomisine katkı sağlamak için çalışmak zorunda kaldığını göstermektedir. Buna karşılık sadece 43,000 kayıtlı sığınmacı kadın çalışmaktadır.

Sığınmacı erkek çocukların Türkiye'ye gelmeden önceki çalışma oranı %5'ken, Türkiye'ye geliş ardından çalışma oranı %28'dir. Türkiye'ye geliş ardından çocuk işçiliğinde en büyük artış programa başvurmamış hanelerde gözlemlenmiştir. Bu hanelerin çocuklarını çalıştırma oranı %49 artmıştır. Dolayısıyla, çalışan çocukların en yoğun olduğu grup %59'luk bir oranla başvuru yapmamış hanelerdir. Çocuk işçiliğindeki en az artış %9'la yararlanıcı hanelerde tespit edilmiştir. Bu da SUY yardımı sayesinde bu hanelerin çocuklarını çalışmaya göndermek zorunda kalmadığı şeklinde yorumlanabilir.

18 yaş altı çalışan erkek çocuk oranı yararlanıcı hanelerde %13'tür. Bu oran, tüm gruplarda görülen en düşük orandır. Bu konuyla ilgili soruya verilen cevaplar yorumlanırken çocukların söz konusu zaman dilimleri arasında büyüdüğü göz ardı edilmemelidir. Örneğin, uyruk ülkede 12 yaşında olan bir çocuk şimdi 16 yaşındadır ve dolayısıyla ailenin onu çalışmaya göndermesi daha olasıdır. Fakat bu oran, şu an Türkiye'de yetişkin olan, ancak uyruk ülkedeyken ergen yaşta olup çalışan çocukların oranıyla dengelenmektedir. Verilerin genel temsil kabiliyeti, her aileyi farklı etkileyen bu ara dönemdeki büyüme faktörünün etkisini sınırlamaktadır.

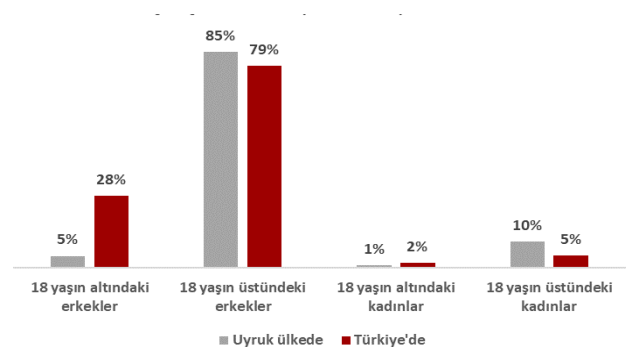
Çoğu yetişkin kendi becerileriyle uyumlu bir iş bulmakta zorlanmıştır. Bu durumdan en çok etkilenen SUY

yararlanıcılarıdır: Bir yetişkin erkek üyesi çalışan hanelerin oranı öncesine göre %6 daha azdır. Veriler yararlanıcı hanelerin yaklaşık %15'inin geçimlerini sadece SUY yardımıyla sağladıklarını ve başka gelir kaynaklarının olmadığını göstermektedir.

Hane reisinin kadın olduğu hanelerin %59'unda anketin yapıldığı tarihin 30 gün öncesine kadar çalışan hiçbir hane üyesi yokken, bu oran hane reisinin erkek olduğu hanelerde sadece %14'tür. Bu da hane reisinin kadın olduğu hanelere mensup kişilerin iş bulmakta daha çok zorlandığına ve yardıma daha bağımlı olduğuna işaret etmektedir. Hane reisinin kadın olduğu hanelerin yaklaşık %18'i hiçbir gelir kaynağının olmadığını veya tek gelir kaynağının SUY yardımı ya da bir başka insani yardım kuruluşundan aldıkları yardım olduğunu ifade etmiştir. Bu oran hane reisinin erkek olduğu hanelerde daha düşüktür (%13). Bu da hane reisinin kadın olduğu hanelerde çalışan hane üyesi daha az olduğu için bu hanelerin yardıma daha bağımlı olduğu fikrini desteklemektedir.

Daha çok iş fırsatının olduğu İstanbul'da kadın sığınmacıların istihdam oranı %16'dır. Diğer bölgelerde ise bu oran %5'tir. Bunun sebebi İstanbul'da hayat pahalılığının daha yüksek olması olabilir. Türkiye'ye gelmeden önceki istihdam oranı da İstanbul'da yaşayan sığınmacı kadınlarda en yüksektir (%20). Bu da İstanbul'daki sığınmacı nüfus ile Türkiye'nin geri kalanındaki sığınmacı nüfusun farklı çevrelerden geldiği şeklinde yorumlanabilir. Dolayısıyla İstanbul'daki sığınmacı nüfusu, uyruk ülkedeki daha pahalı bölgelerden veya kadınların çalışmasına ilişkin kültür ve eğitim kaynaklı engellerin daha az olduğu bölgelerden geliyor olabilir.

Şema 11: Çalışan Hane Üyelerinin Yüzdeleri

Gelir ve Geçim Kaynakları:

Sığınmacıların çalışma potansiyelinden her zaman tam olarak faydalanılmamaktadır. Veriler, sığınmacıların Türkiye'ye geldikten sonra muhtemelen daha düşük ücretli ve daha az beceri gerektiren işlerde çalışmaya uyum sağladıklarını göstermektedir.

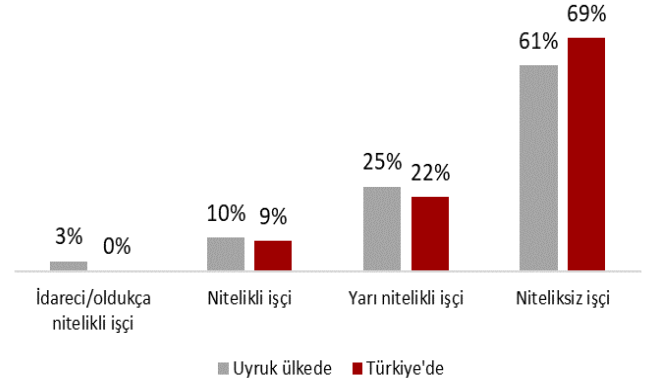
Sığınmacıların çok ufak bir kısmı (%9.1) daha önceden nitelikli işgücü gerektiren veya idareci pozisyonunda işlerde çalışmıştır.¹⁹ Bu rakamlar yararlanıcılar ve hak sahibi olmayan başvuranlarda oldukça yakındır, fakat başvuru yapmamış olanlarda çok daha düşüktür (%2). Benzer şekilde, hane reisinin erkek olduğu hanelerde, hane reisinin kadın olduğu hanelere göre daha yüksektir (%7'ye %2).

Yararlanıcıların çoğunun (%57) ana gelir kaynağı, anketin yapıldığı tarihten 30 gün öncesine kadar SUY yardımıdır. Bu da diğer gelir kaynaklarının çoğunlukla istikrarsız ve düşük ücretli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla şartsız nakit yardımı yararlanıcıların bütçesine önemli katkı yapmaktadır.

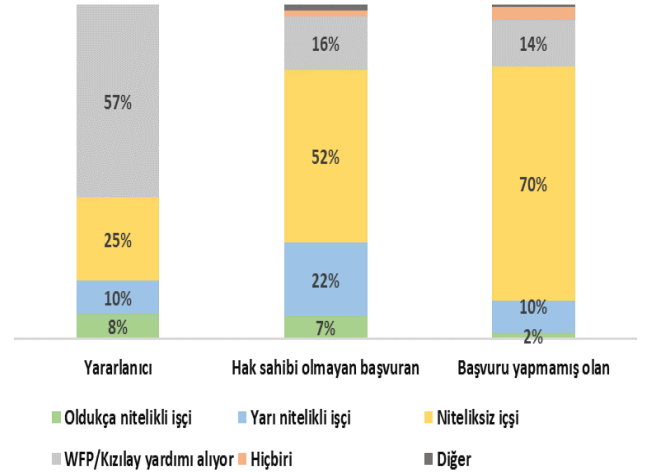
Tüm sığınmacılar nitelsiz işleri esas gelir kaynağı olarak göstermektedir (SUY yararlanıcıları için ise nitelsiz işler SUY yardımından sonra ikinci sıradadır). Yararlanıcı olmayanların önemli bir kısmı (%14) bir tür WFP/Türk Kızılay yardımından faydalandıklarını ifade etmiştir. Bu, yardımın yararlanıcılar ve yararlanıcı olmayanlar arasında paylaşılmasından kaynaklanıyor olabilir. Yüksek oranda sığınmacı hanenin aynı meskende bir başka sığınmacı haneye birlikte oturması da bu paylaşımı teşvik ediyor olabilir.

Hak sahibi olmayan başvuranların ve başvuru yapmamış olanların %2.8'inin hiçbir gelir kaynağının olmadığını belirtmek önemlidir. Sığınmacıların kayıt durumuna göre bakıldığında kayıt yaptırmamış olan sığınmacıların %5.6'sı hiçbir gelirlerinin olmadığını ifade etmiştir. Bu oran kayıtlı sığınmacılarda %0.7'dir. Acil yardıma ihtiyacı olan çok yoksul durumda kalabilecek hanelerin belirlenmesi için daha kapsamlı bir araştırma yapılması gereklidir.

Şema 12: Çalışma Türü (ILO tanımına göre)

Şema 13: Hak Sahipliğine Göre Temel Gelir Kaynağı

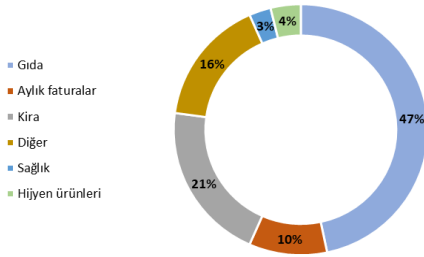
Türkiye'de, işverenler sığınmacılar adına çalışma izni için başvurup ücretini karşıladığı takdirde sığınmacıların sigortalı olarak çalışmasına kanunen izin verilmektedir. Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır.

¹⁹İşleri seviyelere göre sınıflandırmak için Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması 08 (ISCO-08)

Aylık Gıda Harcamaları

Toplam harcamaların gıdaya ayrılan kısmı sıkça gıda güvensizliğini veya yoksulluğu ölçmek için bir vekil gösterge niteliğindedir. Genellikle haneler, harcamalarının ne kadarını gıdaya ayırıyorsa o kadar yoksul ve yardıma muhtaçtır, çünkü çoğu zaman bu durumdaki hanelerin eğitim ve/veya sağlık gibi diğer temel ihtiyaçlarını karşılayacak kaynakları bulunmamaktadır. TL cinsinden ölçülen gıda harcamaları tüm sığınmacı hanelerin aylık harcamalarının neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Bu oran yararlanıcılarda yararlanıcı olmayanlarda olduğundan biraz da yüksektir (%50'ye %44). Aylık bütçenin yarısını gıdaya ayırmak mutlak suretle bu hanelerin ekonomik olarak yardıma muhtaç olduğunu ve gıda fiyatlarında bir dalgalanma olursa durumlarının daha da kötüleşeceğini göstermektedir. Gıda harcamaları, hane reisinin kadın olduğu hanelerde, hane reisinin erkek olduğu hanelere göre daha yüksektir (%51'e %46). Ayrıca, gıda, kira ve aylık faturaların maliyeti toplandığında (%78) diğer harcamalar için hane bütçesinin sadece yaklaşık %20'si kalmaktadır. Bu da haneleri dış etmenlerden etkilenmeye çok açık bir hale getirmektedir. Bu durumda haneler, beklenmedik masraflar karşısında temel ihtiyaçlarını karşılayamaz halde kalacaktır.

Şema 14: Harcama Kırılımları

Aylık Kişi Başı Harcama

Sığınmacıların içinde bulunduğu koşullar düşünüldüğünde aylık kişi başı geliri öğrenmek oldukça zordur. Çoğu hane gelirlerini olduğundan az göstermektedir ve gelirleri yıl içerisinde değişiklik göstermektedir. Dolayısıyla, daha istikrarlı olduğu için vekil gösterge olarak aylık harcama kullanılmaktadır. Ortalama bir sığınmacı hane aylık kişi başı 399 TL harcama yapmaktadır. Hane reisinin kadın ya da erkek olması hem kişi başı hem de yetişkin başına eşdeğer yapılan harcama miktarını fazla etkilememektedir²⁰. Fakat hak sahipliğine göre haneler arasında belirli farklar mevcuttur: yararlanıcıların kişi başı harcama oranı hak sahibi olmayan başvuranlardan (-%20) ve başvuru yapmamış olanlardan (-%9) daha düşüktür.

SUY Durumu	Aylık Kişi Başı Harcama (TL)	Yetişkin Başına Eşdeğer Harcama (TL)
Yararlanıcı	359 (70 USD)	565
Hak sahibi değil	449 (85 USD)	645
Başvuru yapmamış	405 (77 USD)	602

²⁰Yetişkin eşdeğer ölçüleri hane büyüklüğündeki farkları ve bundan kaynaklanan ölçek ekonomisi etkisini hesaba katmak için kullanılmaktadır. Daha fazla ayrıntı için OECD rehberlerine bakınız: <http://www.oecd.org/eco/growth/OECD-Note-EquivalenceScales.pdf>

²¹Dünya Bankası, kalkınma düzeyi Uluslararası Yoksulluk Sınırı (IPL) ile ölçülemeyecek olan ülkelerde kullanılması için Gelir-Sınıf Yoksulluk Sınırı (ICPL) geliştirmiştir. Dolayısıyla, birbirini tamamlayan iki küresel sınır belirlenmiştir: biri alt-orta gelirli ülkeler (LMIC) için, diğeri de üst-orta gelirli ülkeler (UMIC) için. 2011 Alım Gücü Paritesine (PPP) göre, LMIC yoksulluk sınırı günlük kişi başı 3.20 \$, UMIC ise günlük kişi başı 5.50 \$'dır. Bu sınırlar, aynı gelir sınıfındaki tüm ülkelerdeki ortalama ulusal yoksulluk sınırı temel alınarak hesaplanmıştır. Kullanılan rakamlar Ağustos 2018 itibarıyla 2011 PPP'den güncellenmiştir ve 3.20 \$ ve 5.50 \$'a karşılık gelmektedir. <http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/richeer-array-international-poverty-lines>

men açıklanabilir. Ancak, hane büyüklüğünü hesaba katan yetişkin başına eşdeğer harcama göstergesi de yararlanıcı hanelerin daha az harcama yaptığını ortaya koymuştur.

Sığınmacıların ekonomik yoksulluğunu anlamak için hanelerin kişi başı harcamaları Dünya Bankası'nın yoksulluk sınırlarıyla karşılaştırılmıştır. Buna göre, harcamaları bu sınırların altında olan haneler yoksul sayılmaktadır. Yoksulluk sınırları Dünya Bankası "Gelir-Sınıf Yoksulluk Sınırı" (ICPL) kullanılarak hesaplanmıştır²¹. Dünya Bankası bu sınırı Ağustos 2018'de 351 TL olarak hesaplamıştır (2011 alım gücü paritesine göre bu miktar günlük 5.5 \$'a karşılık gelmektedir). Dünya Bankası, Aşırı Yoksulluk Sınırını ise 204 TL olarak hesaplamıştır (2011 alım gücü paritesine göre bu miktar günlük 3.2 \$'a karşılık gelmektedir).

Dünya Bankası, kalkınma düzeyi Uluslararası Yoksulluk Sınırı (IPL) ile ölçülemeyecek olan ülkelerde kullanılması için Gelir-Sınıf Yoksulluk Sınırı (ICPL) geliştirmiştir. Dolayısıyla, birbirini tamamlayan iki küresel sınır belirlenmiştir: biri alt-orta gelirli ülkeler (LMIC) için, diğeri de üst-orta gelirli ülkeler (UMIC) için. 2011 Alım Gücü Paritesine (PPP) göre, LMIC yoksulluk sınırı günlük kişi başı 3.20 \$, UMIC ise günlük kişi başı 5.50 \$'dır. Bu sınırlar, aynı gelir sınıfındaki tüm ülkelerdeki ortalama ulusal yoksulluk sınırı temel alınarak hesaplanmıştır. Kullanılan rakamlar Ağustos 2018 itibarıyla 2011 PPP'den güncellenmiştir ve 3.20 \$ ve 5.50 \$'a karşılık gelmektedir. Dünya Bankası, Aşırı Yoksulluk Sınırını ise 204 TL olarak hesaplamıştır (2011 alım gücü paritesine göre bu miktar günlük 3.2 \$'a karşılık gelmektedir). CVME verileri, tüm sığınmacıların %46'sının yoksul olduğunu göstermektedir, zira kişi başı harcamaları yoksulluk sınırı olarak kabul edilen 351 TL'nin altındadır. Bu sığınmacıların %10'unun kişi başı harcamaları da aşırı yoksulluk sınırı olarak kabul edilen 204 TL'nin altındadır. Yoksul sığınmacıların en büyük kısmını SUY yararlanıcıları oluşturmaktadır. Yararlanıcıların yarısından fazlası (%52) yoksulluk sınırının altında harcama yaparken bu oran hak sahibi olmayan başvuranlarda %37, başvuru yapmamış olanlarda ise %34'tür. SUY yararlanıcılarının %8'i aşırı yoksulluk sınırının altındadır. Bu oran hak sahibi olmayan başvuranlarda %7, başvuru yapmamış olanlarda ise %14'tür.

Başvuru yapmamış olan grup kendi içerisinde çok çeşitlidir. Yoksulluk sınırının altında olanların oranı sadece %34'ken, bu grubun %14'ü aşırı yoksulluk sınırının altındadır. Bu da diğer gruplardaki aşırı yoksulların oranının neredeyse iki katına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla, başvuru yapmamış olanlar arasında yoksulluk sınırının üzerinde olanların oranı yararlanıcılardan ve hak sahibi olmayan başvuranlardan daha yüksek olmakla birlikte temel ihtiyaçlarını karşılamak için acil yardıma ihtiyaç duyanların oranı da son derece yüksektir.

'Kayıt durumuna bakıldığında veriler Türkiye'deki kayıtlı sığınmacıların %42'sinin yoksulluk sınırının altında olduğunu göstermektedir.'

Kayıt durumuna bakıldığında veriler Türkiye'deki kayıtlı sığınmacıların % 42'sinin yoksulluk sınırının altında olduğunu göstermektedir. Bu oran yaklaşık 1.6 milyon kayıtlı sığınmacıya karşılık gelmektedir. Veriler ayrıca, kayıtlı sığınmacıların %5.4'ünün aşırı yoksulluk sınırının altında olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da neredeyse 215,000 kişiye karşılık gelmektedir. Fakat, kayıt yaptırmamış sığınmacıların dörtte birinden çoğu (%26) aşırı yoksulluk sınırının altındadır. Bu oran, bu sığınmacıların yardıma muhtaçlığını daha da ön plana çıkarmaktadır.

Kişi Başı Harcamalar ve Yoksulluk Sınırı

Hak sahipliği	351 TL'nin altında	204 TL'nin altında
Yararlanıcı	%52	%8
Hak sahibi olmayan başvuran	%37	%7
Başvuru yapmamış	%34	%14
Toplam	%46	%10

Borç

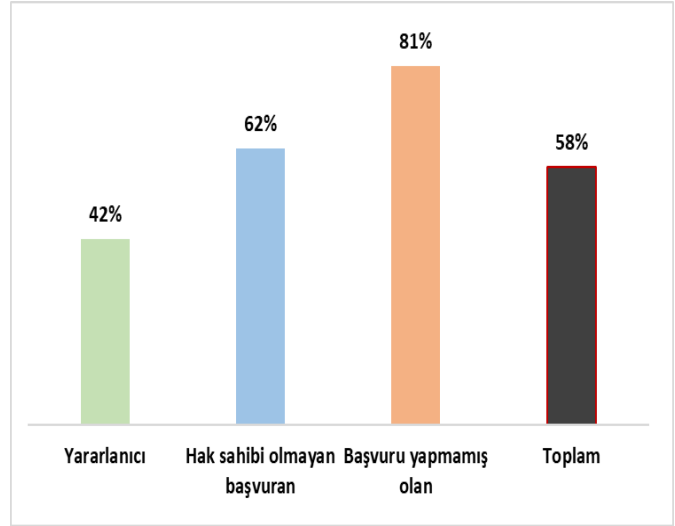
Anket yapılmadan önceki üç ay içinde sığınmacıların yarısından çoğu (% 58) borç veya verisiye mal ya da hizmet almıştır. Bu oran kayıtlı sığınmacılarda biraz daha düşüktür (%56), ancak yine de neredeyse 2.2 milyon kişiye karşılık gelmektedir. Hak sahipliğine göre gruplar karşılaştırıldığında, yararlanıcıların %41'inin borç aldığı görülmektedir, ancak bu oran başvuru yapmamış olanlarda neredeyse %80'e tırmanmaktadır.

Borç almış olanların birikmiş toplam borcu ortalamada 1,000 TL'dir. Bu rakam, bir hanenin aylık toplam harcamasının yarısına denk gelmektedir. Hak sahibi olmayan başvuranlarda ortalama borç tutarı 1,250 TL'dir; SUY yararlanıcılarında ise 550 TL'dir. Bu da yararlanıcıların diğer gruplar kadar borç alma yoluna gitmediğini ve aldıkları nakit yardımın kısıtlamalara tabi olmaması sayesinde belli ölçüde bir ekonomik korumadan faydalandığını göstermektedir.

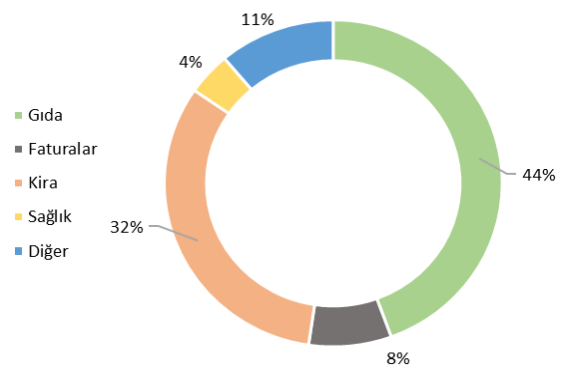
Katılımcıların %76'sı yiyecek almak veya kira ödemek üzere, diğer bir deyişle hayatta kalmak için iki temel ihtiyaçlarını yerine getirmek üzere, borç aldıklarını beyan etmiştir. Bazıları ise sağlık harcamalarını (%4) ve faturalarını (%8) ödemek için borç almıştır. Başvuru yapmamış olanlar yiyecek almak veya kira ödemek üzere yararlanıcılardan ve hak sahibi olmayanlardan daha sık borç almıştır (sırasıyla %83-%70-%76). Bu da başvuru yapmamış olanların gıda güvenliği açısından daha mağdur durumda olduğunu vurgulamaktadır.

Katılımcıların çoğu (%84) Türkiye'deki arkadaşlarından ve akrabalarından borç almıştır. Çok küçük bir kesim (%5.5) ise Türkiye dışından yardım istemiştir. Bu durum, borç alanların resmi veya gayriresmi kredi sektörüne kıyasla arkadaşlarına/akrabalarına daha rahat erişebildiği ve onlarla bu konuda daha rahat anlaşmaya varabildiği anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra, arkadaşlarla ve akrabalarla üzerinde anlaşılan faiz oranı (varsa) genellikle çok düşüktür. Sığınmacıların sıklıkla sosyal ağlarından yardım aldığına ve bu dayanışmanın onlara belli bir koruma sağladığına işaret eden bu uygulama oldukça olumludur.

Şema 15: Son Üç Ay İçinde Borç Alan Hanelerin Yüzdesi

Şema 16: Borç Almanın Temel Sebebi

Yoksulluk ve Yoksunluk:

Türkiye'deki sığınmacıların maddi olarak ölçülmeyen yoksulluğunu ölçmek için Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi (MPI) kullanılmaktadır²². MPI, sığınmacıların hane düzeyinde temel alanlardaki 'yoksunluğuna' (örneğin, temel ihtiyaçlar) göre hesaplanmaktadır. Endeks ilgili alanlarda (eğitim, sağlık, yaşam koşulları, gelir elde etme ve gıda güvenliği) sığınmacıların nelerden yoksun olduğunu tespit eder ve çok boyutlu yoksulluk içinde olan kişilerin sayısını ve yoksul hanelerin sıkça karşı karşıya olduğu yoksunluğun yıpratıcılığını verir (örneğin, ağırlıklı yoksunlukların sayısı).

Yukarıdaki maddi yoksulluk sonuçlarıyla uyumlu olarak MPI analizi yararlanıcıların tüm hak sahipliği grupları içerisinde en yoksul grup olduğunu ortaya koymuştur (%54). Yararlanıcıları, başvuru yapmamış olanlar (%51) ve hak sahibi olmayan başvuranlar (%43) takip etmektedir. Ancak bu sonuçlar, başvuru yapmamış olanları en az yoksul grup olarak sınıflandıran maddi yoksulluk sonuçlarından farklıdır. Analizlerde kullanılan metodoloji tamamen farklı olduğu için sonuçlar da farklılık göstermektedir. Hem maddi yoksulluk analizinde hem de MPI analizinde yararlanıcıların en yoksul grup olması, SUY hedefleme sürecinin doğru işlediğini ve SUY kriterlerinin daha yardıma muhtaç olan hanelere erişmeyi sağladığını göstermektedir. Bu sonuçlar, aynı zamanda, başvuru yapmamış olan grubun profilinin daha iyi anlaşılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu grup içerisinde yardıma ihtiyacı olan sığınmacılar bulunmaktadır.

Başvuru yapmamış olanları, yardıma ihtiyacı olmayanlar ve başvuru yapamayanlar olarak ikiye ayırmak faydalı olacaktır. İlk gruptakilerin sadece %25'i yoksul olarak değerlendirilirken, ikinci gruptakilerin %55'inin çok boyutlu yoksulluk içinde olduğu değerlendirilmektedir. Bu rakamlar %54'ünün çok boyutlu yoksulluk içinde olduğu değerlendirilen yararlanıcıların sayısını geçmektedir. Dolayısıyla, başvuru yapmamış olanlar içerisindeki başvuru yapamayan kesim en yoksul grubu oluşturmaktadır. Bu ayırımın sadece gösterge niteliğinde olduğu unutulmamalıdır, çünkü örneklem içerisinde bu kesime mensup çok az sayıda sığınmacı vardır. Bu da bu gruba ilişkin daha fazla verinin toplanması gerektiğini göstermektedir. Genel olarak bakıldığında analiz, 1.81 milyon sığınmacının çok boyutlu yoksulluk içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu sonuçlar, ayrıca, çok boyutlu yoksulluğun derinliğini ortaya koymaktadır. Eğitim, sağlıklı yaşam koşulları, vb. gibi temel ihtiyaçlardan mahrum olmayan sığınmacıların oranı sadece % 4.6'dır. Kalan %95'lik kitle bu ihtiyaçların en az birinden mahrumdur.

Kırılımın istatistiksel olarak temsil kabiliyeti olmasa da farklı grupları birbiriyle karşılaştırmak ilginç sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Hane reisi kadın olan haneler, reisin erkek olduğu hanelere göre daha yoksuldur (%64'e %47). Suriyeli ve Iraklı sığınmacıların yaklaşık yarısı çok boyutlu yoksulluk içindedir. Ancak Afganların çok daha büyük bölümü (%86) sağlık hizmetlerine, eğitime ve gıda güvenliğine erişim alanları da dahil olmak üzere çok boyutlu yoksulluk içinde yaşamaktadır.

Yoksunluk Kalemleri	%
Eğitim	%37.2
Sağlık	%14.2
Gelir Kaynakları	%36.9
Yaşam Koşulları	%86.9
Gıda Güvenliği	%44.0

²²MPI ile ilgili daha fazla bilgi için WFP'nin Temel İhtiyaç Değerlendirmesine ilişkin ara dönem kılavuzuna bakınız: <https://docs.wfp.org/api/documents/WFP-0000074197/download/>

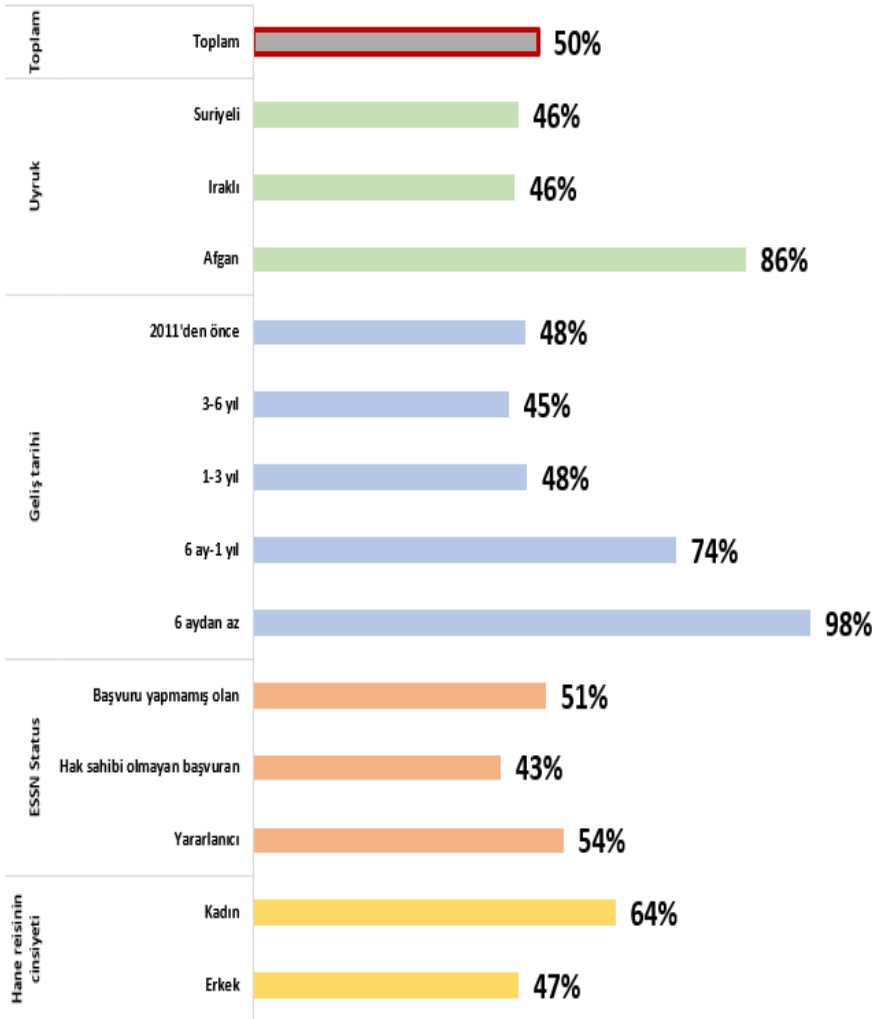
Hak sahipliği gruplarındaki cinsiyet kırılımının, hane reisinin kadın olduğu başvuru yapmamış olan hanelerin en yardıma muhtaç grup olduğunu ortaya koyması faydalı olmuştur, zira bu grubun %83'ü MPI endeksine göre çok boyutlu yoksulluk içindedir. Yukarıda da bahsedildiği gibi başvuru yapmamış olanlar oldukça heterojen bir grup olup hem yardıma ihtiyacı olmadığı için başvuru yapmamış olanları hem de kayıtlı ilgili sıkıntılarını olduğu için başvuru yapamayanları kapsamaktadır.

Sığınmacıların Türkiye'ye geliş tarihinin de muhtaçlık durumuna önemli etkisi vardır. Sığınmacılar ne kadar yakın zamanda Türkiye'ye gelmişse çok boyutlu yoksullukları o kadar artmaktadır. Örneğin, Türkiye'ye altı ay önce gelen az sayıdaki sığınmacı grubunun %98'i yoksuldur. Geliş tarihi bir yıldan eski ise yoksulluk sınıflandırması farklı gruplar arasında neredeyse aynıdır.

MPI, aynı zamanda, her bir boyut içerisindeki mahrumiyeti ortaya çıkarmaktadır. Diğer bir deyişle, o boyut içerisinde yoksul ve mahrum kabul edilen sığınmacıların oranını vermektedir. Bu da MPI sonuçlarını hangi boyutların veya sektörlerin en fazla etkilediğini daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Yaşam koşulları, sığınmacıların mahrumiyetinin açıkça en yüksek olduğu alandır (%86).

Bunu gıda güvenliği takip etmektedir (%44). Mahrumiyetin en düşük olduğu alan sağlıktır. Hesaplamaya dahil edilen beş alan içerisinde sığınmacılar sağlık hizmetlerine en iyi şekilde erişebilmektedir. Bunun sebebi, kayıtlı sığınmacıların Türkiye'de sağlık hizmetlerinden ücretsiz yararlanabilmesidir. MPI içeriğine ilişkin daha fazla bilgi için bakınız Ek 3.

Şema 17: Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi Sonuçları

Çok Boyutlu Yoksulluk Endeksi Tablosu

Boyut	Göstergeler	Hane Reisinin Cinsiyeti		SUY Hak Sahipliği Durumu			Toplam
		Erkek	Kadın	Yararlanıcı	Hak Sahibi değil	Başvuru Yapmamış	Toplam
Eğitim	Çocuklar okula gitmiyor çünkü çalışmaları ve/veya aileye yardımcı olmaları gerekiyor	%18	%9	%9	%9	%39	%16
	Çocuklar okula gitmiyor çünkü ailenin çocukları okula gönderecek durumu yok	%5	%3	%4	%3	%7	%4
	Çocuklar bir okul dönemi boyunca okula gitmemiş	%37	%41	%30	%42	%54	%37
Sağlık	Hane halkının yarısının hasta olduğu bildirildi	%3	%14	%11	%2	%2	%6
	Hanedeki bireyler hasta olmasına rağmen tedavi olmuyor	%11	%5	%10	%13	%5	%10
Gıda Güvenliği	Hanenin gıda tüketimi kabul edilemez seviyede	%11	%33	%17	%10	%21	%16
	Hanenin Baş Etme Stratejileri Endeksi > 18	%32	%28	%24	%35	%37	%31
	Beslenme Çeşitliliği Skoru < 6	%19	%29	%19	%14	%34	%21
Gelir Kaynakları	SUY/diğer yardım haricinde gelir kaynağı yok veya hiç gelir kaynağı yok	%14	%18	%17	%9	%18	%14
	Dilencilik yapmış	%4.8	%3	%0.5	%6.4	%8.9	%4.5
	Yüksek riskli, yasadışı, toplumsal olarak aşağılayıcı veya kişiyi sömüren geçici işleri kabul etmiş	%10	%8	%11	%11	%3	%9
	Son 30 gün içinde hane üyelerinin hiçbiri çalışmamış	%14	%59	%29	%19	%18	%23
Yaşam Koşulları	Kalabalıklık > 3	%18	%5	%21	%8	%15	%15
	Evde mutfak yok	%7	%4	%6	%5	%9	%6
	Evde tuvalet yok	%20	%19	%21	%14	%25	%20
	Haneni yaşadığı apartman kalitesiz	%72	%37	%57	%65	%80	%65
	Yeterince kışlık giyecekleri yok	%31	%55	%40	%29	%38	%36
	Su, hijyen ürünleri, yemek pişirmek için yakıttan herhangi birine kısıtlı erişim	%23	%20	%17	%21	%34	%22

Gıda Güvenliği: Temel bulgular

- Sığınmacıların %84'ü kabul edilebilir düzeyde gıda tüketmektedir. Bu rakam, hane reisinin kadın olduğu hanelerde %67'ye düşmektedir.
- 522,000 kayıtlı sığınmacı kabul edilemez düzeyde gıda tüketmektedir ve yardıma ihtiyaç duymaktadır.
- Ortalamada yetişkinler günde 2.5, çocuklar ise 3.1 öğün tüketmektedir

Gıda Güvenliği

Gıda Tüketimi

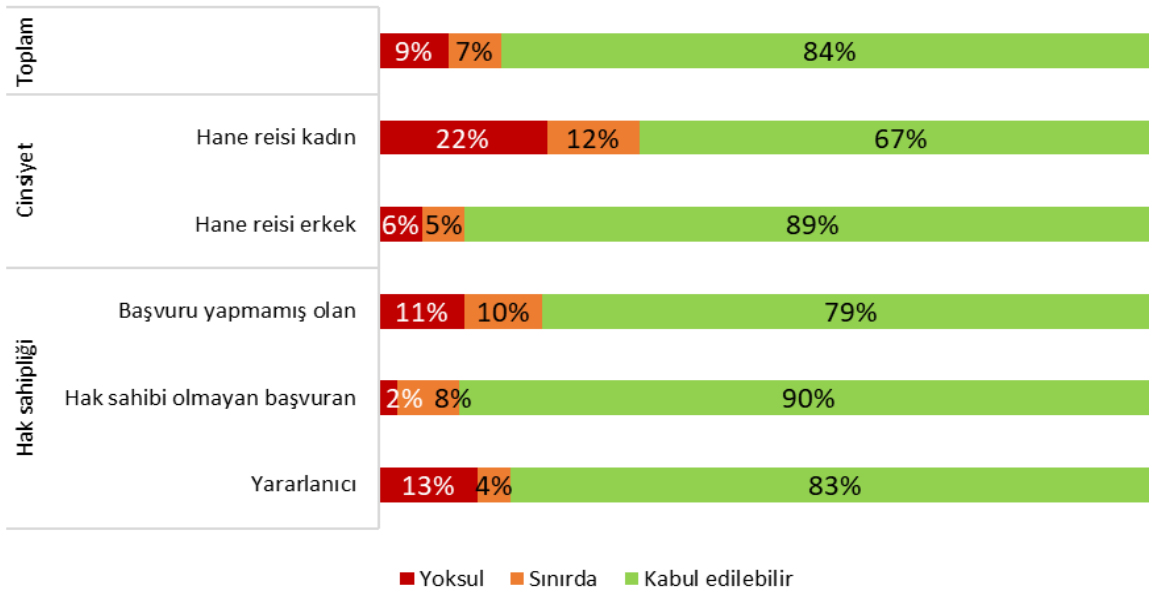
Gıda Tüketim Skoru²³ (FCS) kullanılarak yapılan ölçüme göre katılımcıların çoğunun gıda tüketimi kabul edilebilir düzeydedir. Veriler önceki izleme çalışmalarının (CVME 1 ve 2) sonuçlarıyla karşılaştırılabilir nitelikte değildir, ancak gruplar arasındaki trendler ve farklılıklar önceki sonuçlarla aynı doğrultudadır. Gıda güvenliğinin yaygın olması memnun edici olmakla birlikte, kayıtlı sığınmacıların %13.1'inin gıda tüketimi kabul edilemez düzeydedir. Bu oran, bu temel ihtiyacı karşılamak için yardıma ihtiyacı olan 522,000 sığınmacı olduğu anlamına gelmektedir.

Hak sahipliği grupları arasında belli farklılıklarla birlikte, genel olarak bakıldığında hanelerin %84'ünün gıda tüketimi kabul edilebilir düzeydedir. En kötü sonuç hane reisinin kadın olduğu hanelerde gözlemlenmiştir. Bu grubun sadece %67'si kabul edilebilir düzeyde gıda tüketmektedir

Günlük tahıl, bakliyat, et, balık, yumurta, sebze ve meyve tüketimi genellikle dengelidir. Gruplar arasında büyük farklılıklar bulunmamaktadır, ancak yararlanıcıların beslenmesinin diğer gruplara göre daha çeşitli olduğu görülmüştür. Bu da SUY yardımının gıda tüketimine olumlu etki ettiğini göstermektedir. Hane reisinin kadın olduğu haneler ve başvuru yapmamış olanların beslenme çeşitliliği diğer gruplarınkinden daha düşüktür (daha fazla ayrıntı için bakınız Ek 4).

Bir günde tüketilen ortalama öğün sayısı yetişkinlerde çocuklarda olduğundan daha azdır (2.5'e 3.1). Bu fark başvuru yapmamış hanelerde daha fazladır (2.1'e 2.7). Bu da bu gruptaki hanelerde herkesin aynı miktarda gıda tüketmesinin sağlanmadığını ve kaynakların yetersizliği sebebiyle yetişkinlerin alıştırdıkları gıda tüketim miktarlarını azaltmak durumunda kaldığını ortaya koymaktadır.

Şema 18: Gıda Tüketim Grupları

²³FCS metodolojisiyle ilgili daha fazla bilgi için : http://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/manual_guide_proced/wfp197216.pdf

Baş Etme Stratejileri

Gıda Tüketimine İlişkin Stratejiler

Gıdaya harcayacak paraları olmadığı için hane içerisinde yetişkinlerin mi yoksa çocukların mı tükettikleri gıda miktarını azalttığına analizi (porsiyonları küçültmek, öğün atlamak, gün boyu yemek yememek) hanenin muhtaçlık durumunu daha iyi kavramamızı sağlayacaktır.

Sığınmacılar yeterince gıdaya erişemediğinde veya gıdaya harcayacak paraları olmadığına baş etme stratejilerine başvurmaktadır. Bu stratejiler arasında; daha az tercih edildiği için daha ucuz olan gıdaları tüketmek, gıda ödünç almak veya arkadaşların ve akrabaların yardımlarıyla idare etmek, gün içerisinde öğün sayısını azaltmak, çocuklar yiyebilsin diye yetişkinlerin tüketim miktarını azaltmak ve tüm hane üyelerinin porsiyonlarını küçültmek sayılabilir. Bu davranışlar gıda güvenliğini tehlikeye atmaktadır ve etkisi en çok çocuklar ve hane reisinin kadın olduğu hane üyeleri gibi en muhtaç durumdaki sığınmacılarda görülmektedir.

Hane reisinin kadın olduğu hanelerin neredeyse üçte ikisi (%64) bu anket yapılmadan önceki son yedi gün içerisinde gıda kıtlığı yaşadığını ve/veya gıdaya harcayacak paraları olmadığını belirtmiştir. Bu da bu hanelerin yukarıda bahsedilen beş baş etme stratejisinden birine başvurduğu anlamına gelmektedir. Bu oran hane reisinin erkek olduğu hanelerde %48'dir. Genel olarak bakıldığında, aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi, başvuru yapmamış olanlar tüketim odaklı baş etme stratejilerine diğer hak sahipliği gruplarından daha çok başvurmuştur.

Azaltılmış Baş Etme Stratejileri Endeksi (rCSI)²⁴ bu beş stratejiyi ağırlıklandırarak toplamaktadır. Hanenin beş stratejiyi haftada kaç gün kullandığını belirleyip stratejileri yıpratıcılığına göre ağırlıklandırmaktadır. Skor ne kadar yüksekse stratejiler o kadar yıpratıcıdır ve o kadar sık kullanılmaktadır. Dolayısıyla rCSI skoru yüksek olan hanelerin muhtaçlığı ve gıda güvensizliği daha yüksektir.

rCSI sonuçları farklı gruplar arasında büyük değişiklik göstermektedir. En yüksek ortalama rCSI değeri 16.8 ile başvuru yapmamış olanlarda ölçülmüştür. Bu grubun iç kırımına bakıldığında ise rCSI değeri yardıma ihtiyacı olmayanlarda 5.10, başvuru yapamayanlarda ise 18.80'dir. Bu grubu 15.66'lık bir ortalama rCSI değeriyle hak sahibi olmayan başvuranlar takip etmektedir. Yararlanıcılar arasındaki ortalama rCSI değeri ise 11.58'dir. Kısmen düşük olan bu değer SUY Programının ailelerin gıda güvenliğini arttırmaya katkı sağladığını bir kez daha vurgulamaktadır. Başvuru yapmamış grubun son derece yüksek rCSI değeri bu grubun muhtaçlığının çok yüksek boyutlarda olduğunu tekrar ortaya koymaktadır. Hane reisinin kadın olduğu hanelerin rCSI değeri, reisin erkek olduğu hanelerden biraz daha yüksektir (13.96'ya 15). Bu da hane reisinin kadın olduğu hanelerin muhtaçlığına bir kez daha vurgu yapmaktadır.

	Tercih edilmeyen/daha ucuz gıdalarla idare etmek	Gıda ödünç almak veya arkadaşların/akrabaların yardımlarıyla idare etmek	Gün içerisinde öğün sayısını azaltmak	Küçük çocuklar yiyebilsin diye yetişkinlerin tüketim miktarını azaltmak	Porsiyonları küçültmek
Yararlanıcı	2.4	0.7	1.4	1.5	2.1
Hak sahibi olmayan başvuran	3.2	1.1	1.7	2.1	2.2
Başvuru yapmamış	2.7	1.6	2.1	2.2	2.3
Toplam	2.7	1.0	1.7	1.9	2.1

²⁴CSI metodolojisiyle ilgili daha fazla bilgi için:

https://documents.wfp.org/stellent/groups/public/documents/manual_guide_proced/wfp211058.pdf

Baş Etme Stratejileri: Temel bulgular

- SUY Programına başvurmamış olanlar gıda tüketimine ilişkin baş etme stratejilerine SUY yararlanıcılarından veya hak sahibi olmayan başvuranlardan daha sık başvurmaktadır.
- Sığınmacıların yarısından fazlası şu baş etme stratejilerine başvurduğunu ifade etmiştir: borç almak, veresiye yiyecek almak ve tasarrufları harcamak
- Sığınmacılar çocuklarla ilgili çeşitli baş etme stratejilerine başvurmuştur: hanelerin %15'i çocuklarını okuldan almıştır, %5'i çocuklarını çalışmaya göndermiştir ve %9'u da çocuklardan birini evlendirmek durumunda kalmıştır.

Geçim Kaynaklarına İlişkin Baş Etme Stratejileri:

Sığınmacılar, aynı zamanda, geçim odaklı baş etme stratejilerine başvurmuştur. Zararlı davranışlar olan bu stratejilerin yıpratıcılık düzeyi hanenin geçim kaynakları alanındaki kaygı durumunu ve güvencesizliğini yansıtmaktadır. Bu stratejiler hanelerin uzun dönemli başa çıkma kapasitesini ve gelecekteki üretim kapasitesini yıpratmaktadır. Geçim odaklı baş etme stratejileri göstergesi, anket yapılmadan önceki 30 gün içerisinde hanenin geçim kaynakları alanındaki kaygı durumunu ve hane varlıklarındaki tükenmeyi ölçmektedir. Bu kapsamda haneler; kaygı, kriz veya acil durum baş etme stratejilerine başvurmaktadır veya hiçbir stratejiye başvurmamaktadır.

Kaynak eksikliği ile başa çıkmak için en sık kullanılan strateji borç almak, daha sonra veresiye yiyecek almak ve tasarrufları harcamaktır. Tasarrufları harcama yoluna giden %57'lik kitlenin %32'sinin 'bu seçeneği tükettiğini' belirtmek gerekir. Bu da bu stratejiyi önceden kullandıkları ve artık harcaacak tasarruflarının bulunmadığı anlamına gelir.

Ne yazık ki çocuklar için yıkıcı olan seçeneklerin kullanıldığına sıkça rastlanılmıştır: hanelerin %15'i çocuklarını okuldan almak durumunda kalmıştır, %5'i çocukları çalışmaya göndermiştir, %9'u çocuklardan birini evlendirmiştir, %5'i de hane üyelerinden birini, büyük olasılıkla bir çocuğu, dilendirmiştir. Genel olarak, yararlanıcıların geçim odaklı baş etme stratejilerini diğer gruplardan daha sık kullandığı görülmüştür. Bunun sebebi yararlanıcı hanelerin daha çok çocuk sahibi olması ve dolayısıyla hanenin maddi durumunu iyileştirmek için çocukların müdahil olduğu stratejileri daha çok kullanması olabilir. Diğer gruplarda da görüldüğü gibi bu stratejiler çocukları okuldan almak, borç almak, gıda dışı harcamalardan kısmak, çocukları çalıştırmak ve gelir getirici hane varlıklarını satmaktır.

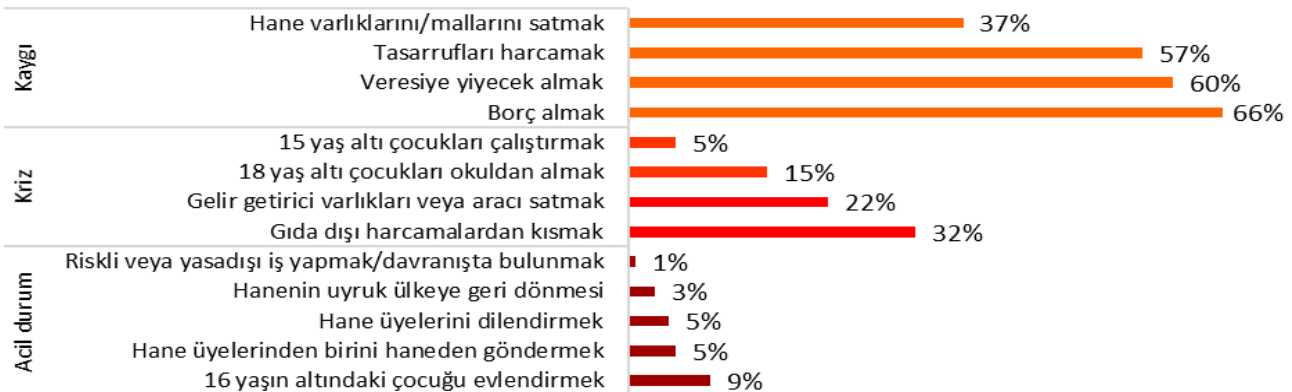
Hane reisinin kadın olduğu haneler, daha yıpratıcı baş etme stratejilerine (bir başka yere taşınmak veya hane üyelerinden bazılarını uyruk ülkeye geri göndermek) reisin erkek olduğu hanelerden daha sık başvurmuştur. Ayrıca, çocukları çalıştırma oranı hane reisinin kadın olduğu hanelerde reisin erkek olduğu hanelere göre biraz daha yüksektir (%15'e %13).

Borç almak veya tasarrufları harcamak gibi **kaygı stratejileri** kaynaklardaki mevcut düşüş veya borçlardaki artış sebebiyle hanenin gelecekte meydana gelebilecek kriz durumlarıyla daha zor başa çıkabileceğine işaret eder.

Gelir getirici varlıkların satılması gibi **kriz stratejileri** hane bireylerinin sağlıklı ve nitelikli bireyler olması da dahil olmak üzere hanenin gelecekteki gelir kabiliyetini doğrudan azaltmaktadır.

Dilencilik yapmak veya çocukları gelir elde etme sürecine dahil etmek gibi **acil durum stratejileri** hanenin gelecekteki gelir kabiliyetini etkilemekle birlikte daha yıpratıcı ve geri döndürülmesi daha zordur.

Şema 19: Geçim Odaklı Baş Etme Stratejileri

²⁵LCSI metodolojisiyle ilgili daha fazla bilgi için:

<https://resources.vam.wfp.org/sites/default/files/CARI%20Guidance%202nd%20ed.pdf>

Diğer Hizmetlere ve Sığınmacı İhtiyaçlarına Erişim: Temel bulgular

- Sığınmacıların %5'i çocuk bakım hizmetine ihtiyaç duymaktadır.
- Kadınların %7'si kadın sağlığı merkezlerine ve aile planlaması hizmetine ihtiyaçları olduğunu belirtmiştir. Bu oran 59,000 kayıtlı yetişkin sığınmacı kadına karşılık gelmektedir.
- Sığınmacıların %5'i psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir.
- Bu hizmetlere erişimde en sık dile getirilen engel maddi imkansızlıktır.

Sığınmacıların Diğer Hizmetlere ve İhtiyaçlara Erişimi

Diğer Hizmetlere ve yardımlara erişebiliyor erişemedikleri sorulduğunda sığınmacıların %5'i çocuk bakım hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını ancak bu hizmete erişemediklerini bildirmiştir. Diğer hizmetlere erişememenin esas sebepleri arasında bu hizmetlerin mevcut olmaması, hanenin bu hizmetleri karşılayacak durumunun olmaması ve gerekli belgelere sahip olmaması sayılmaktadır.

Kadınların %7'si kadın sağlığı merkezlerine ve aile planlaması hizmetine ihtiyaçları olduğunu, ancak bu hizmetlere erişemediklerini belirtmiştir. Bu kadınların yaklaşık dörtte biri bu hizmetlere paraları olmadığı için erişemediklerini ifade etmiştir. Hizmetlere erişememekle ilgili dile getirilen bir başka sebep de kadınların ihtiyaç duydukları hizmetin yaşadıkları yerin yakınında olmadığını düşünmeleridir. Kadın sağlığı merkezlerine ve aile planlaması hizmetine ihtiyaç duyan yetişkin kayıtlı sığınmacı kadınların oranı %5.5'tir. Bu da 59,000 kadına karşılık gelmektedir. Kayıt yaptırmamış kadınlarda bu oran %14.1'e kadar yükselmektedir. Sığınmacı nüfusunun doğurganlık oranının çok yüksek olduğu düşünüldüğünde bu durum özellikle önem taşımaktadır (Türkiye'deki sığınmacıların demografik özelliklerini gösteren nüfus piramidi Ek 2'de mevcuttur).

Sığınmacılar özellikle hukuki/adli yardım alanında (%6) ve ruh sağlığı veya psikososyal yardım alanında (%5) ek desteğe ihtiyaçları olduğunu ifade etmiştir. Bu hizmetler var olmakla birlikte hukuki desteğe erişememenin esas sebebi sığınmacıların bu hizmetin ücretini karşılayacak durumlarının olmamasıdır. Ruh sağlığına ilişkin hizmetler için ise sığınmacılar ya bu hizmeti karşılayamamaktadır ya da bu hizmete erişmek için gerekli belgelere sahip değildirler. Bu noktada, bu alanlara ilişkin sığınmacıların bilmediği ücretsiz hizmetlerin olabileceğini belirtmek gerekir.

Sığınmacıların %14'ü anket yapılmadan önceki 30 gün içinde SUY Programı dışında diğer kuruluşların yaptığı yardımdan faydalandıklarını belirtmiştir. Başvuru yapmamış olanların %9'u, hak sahibi olmayan başvuranların ise %19'u WFP ve Türk Kızılay hariç diğer kuruluşlardan yardım almıştır. Bu oran yaralanıcılar arasında %12'dir. En çok alınan yardım gıda yardımıdır (%82). Bunu barınma/aylık faturalar yardımı (%6) ve çok amaçlı nakit yardımı (%6) takip etmektedir. Yardım yapan kuruluşlar arasında STK'lar, diğer insani yardım kuruluşları ve Devlet bulunmaktadır.

iv) Sonuçlar ve Tavsiyeler

Sonuçlar

CVME3'ün sonuçları kimlerin en muhtaç durumda olduğunun ve nerede yaşadıklarının tespit edilmesini desteklemektedir. CVME3, aynı zamanda, SUY yardımının yararlanıcı nüfusa temel ihtiyaçlarını karşılamada destek olarak onları daha mahrum duruma düşmekten koruduğunu göstermektedir. Ancak, hala hem yararlanıcılar hem de yararlanıcı olmayanlar için bazı sorunlar mevcudiyetini korumaktadır.

Yüksek Oranda Muhtaçlık: Sığınmacıların yalnızca %35'i asgari insani standartları karşılayan bir meskende ikamet etmektedir. İş olanaklarına erişim sığınmacı haneler için bir sorun olmaya devam etmektedir. Sığınmacıların %42'sinin aylık harcamaları yoksulluk sınırının altındadır. Bu oran 1.6 milyon kayıtlı sığınmacıya denk gelmektedir. Sığınmacıların %58'i anket yapılmadan önceki üç ay içinde veresiye mal ya da hizmet almıştır. Bu oran da yaklaşık 2.2 milyon kayıtlı sığınmacıya karşılık gelmektedir. Ayrıca, 280,000 kayıtlı sığınmacının içmek, yemek pişirmek ve yıkanmak için uygun suya erişimi kısıtlıdır.

Özellikle Muhtaç olan Gruplar: Verilerin cinsiyete ve hak sahipliğine göre ayrıştırılmış halinin temsil kabiliyeti olmamakla birlikte verilerden çıkarılan gösterge niteliğindeki sonuçlar en muhtaç durumdaki hanelerin hane reisi kadın olan haneler, Afganlar, yeni gelenler ve başvuru yapmamış olanlar olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat başvuru yapmamış olanların homojen bir grup olmadığı bilinmelidir. Bu grup içerisinde yardıma ihtiyaç duymadığı için başvuru yapmayan iyi durumdaki haneler ile (çoğunlukla kayıt yaptırmamanın önündeki engellerden ötürü) başvuru yapamayan çok muhtaç durumdaki haneler mevcuttur. Sonuçlar, SUY yardımının yararlanıcılara olumlu etkisinin olduğunu göstermektedir.

Hane Reisinin Kadın olduğu Haneler: Sığınmacı hanelerin yaklaşık %20'sinin reisi kadındır. Diğer bir deyişle, hanede yetişkin bir erkek bulunmamaktadır. Bu haneler iş fırsatlarının sınırlı olmasından ve kadınların çalışma hayatına dahil olmasına ilişkin kültürel kısıtlamalardan ötürü daha yardıma muhtaçtır. Ayrıca, hane reisi olan kadınlar genellikle hane reisi olan erkekler kadar iyi eğitilmiş değildir (Bu kadınların yalnızca %31'i örgün eğitim almışken bu oran erkeklerde %53'tür) ve erişebildikleri iş fırsatları daha sınırlıdır (Yetişkin kadınların %5'i Türkiye'de çalışırken bu oran yetişkin erkeklerde %79'dur).

Hane reisinin kadın olduğu haneler temel ihtiyaçlarını karşılamada reisin erkek olduğu hanelerden daha çok zorlanmaktadır ve genellikle diğer ailelerle aynı meskeni paylaşmaktadır.

Hane reisinin kadın olduğu hanelerin beslenme çeşitliliği ve gıda güvenliği reisin erkek olduğu hanelere göre daha kısıtlıdır. Bu haneler gıda tüketimine ve/veya geçim kaynaklarına ilişkin baş etme stratejilerine, özellikle de hane üyelerinden birini uyruk ülkeye geri göndermek veya başka bir yere taşınmak gibi acil durum baş etme stratejilerine daha sık başvurmaktadır. Ayrıca, MPI analizi hane reisinin kadın olduğu hanelerin reisin erkek olduğu hanelerden çok daha muhtaç olduğunu göstermektedir.

Afganlar: .Sonuçlar uyuşma göre ayrıştırıldığında ve farklı yoksulluk boyutları hesaba katıldığında Afganların en muhtaç grup olduğu ortaya çıkmaktadır. Hane reisinin eğitim düzeyi diğer uyruklara mensup olanlardan çok daha düşüktür. Sığınmacıların tümünde ortalama okuma yazma bilmeme oranı %28'ken Afganlarda bu oran %81'dir. Afganların genel profiline bakıldığında çoğunun 14-28 yaşları arasında eğitimsiz ve bekar erkekler olduğu görülmektedir. Ancak, önemli sayıda Afgan aile, çocuk ve kadın da vardır. Afganlar genellikle tarım ve hayvancılık işiyle uğraşmaktadır, zira Dünya Bankası verilerine göre Afganistan nüfusunun %75'i hala kırsal kesimde yaşamaktadır.²⁵

²⁶<https://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS?locations=AF>

²⁷http://www.goc.gov.tr/icerik6/irregular-migration_915_1024_4746_icerik

Afganların gıda güvensizliği en yüksek grup olduğu görülmektedir. Ayrıca, daha kalitesiz gıdaları tüketmek, porsiyonları küçültmek, vb. tüketim odaklı baş etme stratejilerine diğer uyruklulardan farklı olarak daha sık başvurumaktadırlar. GİGM ve nüfus kaydı olan Afganların oranı da diğer uyruklulara göre çok daha düşüktür. Afganların sadece %64'ünün GİGM kaydı vardır. %30'u kayıt yaptırmayı beklerken %6'sı kayıt yaptırmamıştır. Çoğunun bekar erkekler olduğuna dair bulguyla paralel olarak Afgan sığınmacıların çoğu düzensiz göçmen olarak değerlendirilmektedir ve dolayısıyla GİGM kayıtları bulunmamaktadır .

Başvuru Yapmamış olanlar: Hak sahipliği durumuna bakıldığında SUY Programına başvurmamış olanların ailelerini geçindirmekte yararlanıcılardan daha çok sıkıntı yaşadığı görülmektedir. Ancak bu grup büyük olasılıkla yararlanıcılardan daha heterojen bir gruptur. Bu gruptaki bazı haneler Türk Kızılay dış erişim ekiplerinin devam eden çabalarına rağmen SUY Programına başvurmak için gerekli bilgiye ya da kabiliyete sahip değildirler. Bazı haneler ise aksine nitelikli işlere yararlanıcıların daha fazla erişebildikleri için yardıma ihtiyaç duymamaktadır. Dolayısıyla bu grubu niteleyen göstergelerin haneler arasındaki bu farklı gizlemesi muhtemeldir. Muhtaç durumdaki başvuru yapmamış sığınmacılar SUY Programına başvurmamalarının esas sebebinin GİGM/nüfus kaydı olduğunu bildirmiştir. Kayıt yaptıramamalarına sebep olan ise doğru belgelere sahip olmamaları, süreci kavrayamamaları veya süreçte meydana gelen gecikmelerdir. Dolayısıyla bu durumdaki sığınmacılar kayıtlı sığınmacıların faydalanabildiği ücretsiz sağlık ve eğitim hizmetinden yararlanamamaktadır. Sonuç olarak çoğu bu durumla başa çıkabilmek ve hayatta kalabilmek için yıpratıcı baş etme stratejilerine başvurmak durumundadır.

Türkiye'ye gelişin ardından çocuk işçiliğindeki en büyük artış başvuru yapmamış olan grupta görülmüştür. Anket yapılmadan önceki üç ay içinde başvuru yapmamış olanlar yararlanıcılardan çok daha sık veresiye mal ve hizmet almıştır (%81'e %42) ve bu şekilde gıda satın alarak (%83) kira ödeyebilmişlerdir (%69). Başvuru yapmamış olan grubun beslenme çeşitliliği daha düşüktür ve %31'i aşırı yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Bu da, bu grup içerisinde temel ihtiyaçlarını karşılamak için acil yardıma ihtiyacı olan hanelerin olduğuna işaret etmektedir. Sonuç olarak, başvuru yapmamış olanlar borç almak veya çocuklarını okuldan alıp çalıştırmak gibi baş etme stratejilerine daha sık başvurmak durumunda kalmaktadır.

Yeni Gelenler: Türkiye'ye geliş tarihinin sığınmacıların muhtaçlık düzeyine önemli etkisi vardır. Genellikle sığınmacılar Türkiye'ye ne kadar yakın zamanda gelmişlerse muhtaçlık düzeyleri o kadar yüksektir. Bu durum da yine yukarıda belirtildiği gibi GİGM/nüfus kaydında ortaya çıkan sorunlardan kaynaklanmaktadır. Son altı ay içinde Türkiye'ye gelen sığınmacıların yalnızca %17'si GİGM'e kayıt yaptırmıştır. GİGM kaydının olmaması sağlık, eğitim, çalışma alanlarında sığınmacıları kısıtlamaktadır. Yeni gelenlerin sosyal ilişkilerinin güçlü olmaması da onların iş bulmasını zorlaştırmaktadır. MPI analizi son altı ay içinde gelenlerin %98'inin çok boyutlu yoksulluk içinde yaşadığını ortaya koymuştur. Son altı ay ila bir yıl içinde gelenlerde bu oran %74'tür. CVME3 sonuçları açıkça sığınmacılar Türkiye'de ne kadar uzun zaman geçirmişlerse sosyoekonomik durumlarının o kadar iyileştiğini göstermektedir.

SUY Yararlanıcılarının Süregelen İhtiyaçları: Yararlanıcıların beslenme çeşitliliği ve gıda tüketimi diğer gruplarinkinden daha iyi durumdadır. Ancak, MPI analizi yararlanıcıları en yüksek oranda yoksul haneye sahip grup olarak belirlemiştir (%54). İkinci sırada başvuru yapmamış olanlar (%51), üçüncü sırada ise hak sahibi olmayan başvuranlar gelmektedir (%43). SUY yardımının son iki yıldır yararlanıcıları koruyarak onlara temel ihtiyaçlarını karşılama şansı tanıdığını ve onları olumsuz baş etme stratejilerine başvurmadan alıkoyduğunu söylemek doğru olacaktır. Halihazırda programa dahil olan hanelere yardımların devam etmesi ve şu anda program dışında olan en muhtaç durumdaki hanelerin programa alınması büyük önem taşımaktadır. Yararlanıcıların çoğu Türkiye'de kalmayı planladığı için insani yardım ve kalkınma yardımı arasında köprü kuracak daha kalkınma odaklı ve uzun vadeli stratejiler geliştirmekte fayda görülmektedir.

Tavsiyeler

SUY yardımı olmadan Türkiye’de yaşayan milyonlarca sığınmacının yoksulluk içinde kalması muhtemeldir. Sosyal korumada oynadığı önemli rol ve yararlanıcıları temel ihtiyaçlarını karşılamayı desteklemesi açısından SUY Programı devam etmelidir.

- Program kapsamında, iş olanaklarına erişimi kısıtlı olan ve genellikle daha muhtaç durumda olan hane reisinin kadın olduğu hanelere özel ilgi gösterilmelidir. Bu hanelerde bulunan ve diğer hanelere göre ailenin geçim kaynaklarına daha fazla katkıda bulunan çocukların okulu bırakmasının önüne geçilmelidir.
- Program toplumsal cinsiyete daha duyarlı olmalıdır. Başvuru yapmamış olan hane reisinin kadın olduğu haneler özellikle tespit edilmeli ve bu hanelerin SUY Programına erişimi sağlanmalıdır. Bu kapsamda hanelere GiGM ve nüfus kaydı yaptırmada destek olunmalıdır.
- Başvuru yapmamış olan grubun heterojen yapısı daha iyi araştırılmalıdır ve en muhtaç durumdaki haneler tespit edilmelidir. Bu hanelerin SUY Programına başvurmasının önündeki engeller giderilmeli ve kayıt sürecinde kendilerine destek sağlanmalıdır.
- Gayriresmi meskenlerde ikamet eden hanelerin nüfus kaydı yaptırabilmesi için süregelen katkılar devam etmelidir. Böylece SUY Programına erişim desteklenmelidir.
- Kadın sağlığı hizmetlerine erişimdeki zorluklarla ilgili olarak SUY paydaşları, ortaklarla (örneğin, UNFPA) koordinasyon halinde çalışarak sığınmacı kadınların ilgili hizmetlere erişimini desteklemeli ve bu kapsamda mevcut olan tüm hizmetlere ilişkin bilgilendirme yapmalıdır.
- Okula devamsızlık, dil becerisi, hane ihtiyaçları ve hane reisinin eğitimi arkasındaki bağlantıların tam olarak anlaşılması için çalışan çocukların oranı daha derinlemesine araştırılmalıdır ve bir sonraki izleme çalışmasında ek değişkenlerle karşılaştırılmalıdır.
- İzleme ve değerlendirme faaliyetleri kapsamında CVME3’ün örnekleminin gelecekteki izleme çalışmalarında göstergelerdeki trendlerin tespit edilebilmesi için aynı tutulması tavsiye edilmektedir.
- SUY yardımı ile ulaşılmak istenen hedef, sığınmacıların uzun dönem ihtiyaçları hesaba katılarak genişletilmelidir, zira yararlanıcıların çoğu Türkiye’de kalmayı planlamaktadır. İnsani yardım çevreleri bu sığınmacıların becerilerini geliştirmeyi desteklemelidir. SUY içindeki veya dışındaki paydaşlar Türkçe dil kurslarına, mesleki eğitimlere ve staj programlarına erişimi arttırmak için yatırım yapmayı değerlendirmelidir. Böylece sığınmacıların becerilerine uygun iş fırsatlarına erişimi desteklenmiş olacaktır. Program tasarımcıları ve insani yardım çevreleri, UNHCR’in işverenler, sığınmacılar, devletler ve sivil toplum için eylem planını destekleyerek sığınmacıların işe alınması için işverenlerle birlikte çalışabilir²⁷.

²⁷ <https://www.unhcr.org/Sadde9904>

V) Ekler

Ekler

Örneklem

CVME'nin bu aşaması için temsil kabiliyeti olan bir örneklemin oluşturulması amacıyla coğrafi mekânsal ve rastgele olmak üzere iki kademeli örneklem oluşturma yöntemi kullanılmıştır.

Birinci Aşama: Temel Coğrafi Anket Yöntemi (S3M)

Örneklemin ilk aşaması coğrafi mekânsal örneklemin oluşturulmasıdır. Birinci aşama, ikinci aşama olan Katılımcı GÜdümlü Örneklemin potansiyel olarak ortaya çıkarabileceği taraflılığın azaltılması için gereklidir. Coğrafi mekânsal örneklem, potansiyel olarak ortaya çıkabilecek mekânsal özintiliği azaltır. Diğer bir deyişle, kümeler arasındaki ilintililik azaldığı için örneklem bir bütün olarak Türkiye geneline daha iyi temsil edecek ve sadece bazı bölgelere odaklanmış olmayacaktır. Mark Myatt (Brixton Health) ve Ernest Guevarra (Valid International), Temel Coğrafi Anket Yöntemini (S3M) geliştirmek için değişken yoğunluklu bir örneklem yaklaşımı kullanmıştır.

S3M, idari bölgelerden asgari sayıda örneklem noktası belirleyerek bir örneklemin oluşturulabilmesi için kullanılmaktadır. Bu sayede yapılacak anket faydalı bir kesinlik ölçüsüyle her bir idari bölge için tahmini bir değer verebilecektir. İdari bölgelerin nüfusu yaklaşık olarak aynıdır. Bu da her bir idari bölge başına asgari örneklem noktalarından belirlenen örneklemin bölgenin nüfus yoğunluğuyla yaklaşık olarak aynı olacağı anlamına gelmektedir. Bu yöntem, kapsayıcılığı evrensel olan veya kriterlere bağlı olan programlar nezdinde anket yapmayı ve bu programların kapsayıcılığını haritalamayı amaçlayan genel bir anket oluşturmak için tasarlanmıştır. Bu yöntem sayesinde beslenme ve Su, Sanitasyon ve Hijyen (WASH) göstergelerini ölçmek için sıkça kullanılan Merkezi Sistematik Alan Örneklem yönteminin ulaştığı anket sahalarının on katı büyüklüğündeki sahalara erişilebilmektedir.²⁹

S3M'in oluşturduğu örneklem, belirlenen alan içerisinde eşit olarak dağıtılmış olduğu için coğrafi mekânsal temsil kabiliyetine sahiptir. Türkiye özelinde WFP 200'den az başvuranın olduğu ilçeleri kapsam dışı bırakmıştır, çünkü diğer türlü saha çalışanlarının nüfus yoğunluğu bu kadar az olan bölgelerde sığınmacıları bulmaları operasyonel olarak çok zor olacaktır. WFP, ayrıca, güneydoğu sınırında bulunan 39 ilçeyi de kapsam dışı bırakmıştır, zira BM güvenlik kısıtlamaları bu bölgelere erişimi yasaklamaktadır. Sonuç olarak, toplam örneklem çerçevesi 87 şehir içi ve 122 kırsal bölgeden oluşmaktadır. Daha sonra örneklem, 'şehir içi' ve 'kırsal' olarak iki katmana ayrılmıştır.

Coğrafi mekânsal temsil kabiliyetine sahip bir örneklem oluşturmak için, anket alanına altıgen şeklide kılavuz çizgileri çizilmiş ve ağırlık merkezlerine en yakın yerleşim yerleri belirlenmiştir. Her bir katman için, R platformundaki mekânsal örneklem fonksiyonu ile S3M'e göre her ilçeden bir yerleşim yeri belirlenmiştir.

Sonuç olarak, örneklem 25 kırsal ve 27 şehir içi ilçeden oluşmaktadır. Coğrafi mekânsal örneklem yöntemi ile, uygun coğrafi yayılmanın sağlanması amacıyla örneklem boyutu ulaşılmak istenen boyuttan (bu örnekte bu boyut 52'dir) biraz farklı olabilir. Seçilen ilçelerin her biri için bir yerleşim listesi (3. seviye idari) mevcuttur. Katılımcı GÜdümlü Örneklem (örneklem tasarımının ikinci aşaması) her bir ilçedeki 3. seviye idari yerleşim bölgelerinden rastgele seçilen GPS noktalarından başlatılmıştır. Bu işlem, veri toplama başlamak amacıyla başlangıç noktasının belirlenebilmesi için mevcut alanı daraltmak gerektiğinden dolayı gerçekleştirilmiştir.

Aşağıdaki görsel Türkiye haritası üzerinde seçilen coğrafi bölgeleri göstermektedir.

Kırsal Örneklem

Kentsel Örneklem

²⁸ Myatt, Mark; Guevarra, Ernest, 3SM Anketleri için Değişken Yoğunluklu Örneklem Yöntemine İlişkin Notlar – Taslak 0.3 17th Mayıs 2016

²⁹ Valid International S3M Nijer Örneği : http://www.validinternational.org/coverage/workshop/articles_files/pictureBookS3M.pdf

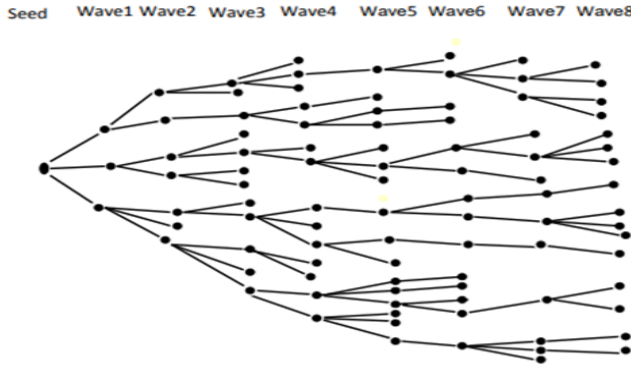
İkinci Aşama: Katılımcı GÜdümlü Örneklem

Örneklem ikinci aşaması hane düzeyinde yapılmaktadır. Her bir coğrafi bölgeden ankete katılacak haneler belirlenmektedir. Bu aşamada, zincirleme yönlendirmelerle örneklem oluşturma yöntemi (olasılıklı örneklem yöntemi) olan Katılımcı GÜdümlü Örneklem (RDS) yönteminden faydalanılır. RDS kapsamında sosyal ağ teorisi kullanılarak haneler tespit edilir. Böylece, olasılık temelli bir örneklem oluşturma yöntemi ile, tıpkı Türkiye'deki sığınmacıların durumunda olduğu gibi herhangi bir örneklem çerçevesinin mevcut olmadığı "gizli" alt nüfuslara ulaşabilmektedir.

RDS sosyal ağlara dayanan 'kartopu örneklem' yöntemini matematiksel bir modelle birleştirerek katılımcıların her birinin örnekleme dahil edilme olasılığını hesaplamaktadır. Bunun için RDS, belirli bazı 'kaynak' kişiler vasıtasıyla, bu kişilerin sosyal ağları içerisinde zincirleme bir yönlendirme sistemi ile diğer katılımcılar belirlenir. Katılımcıların kişisel ağlarının büyüklüğüne dair bilgilerle her bir katılımcının seçilme olasılığını hesaplamak mümkündür.

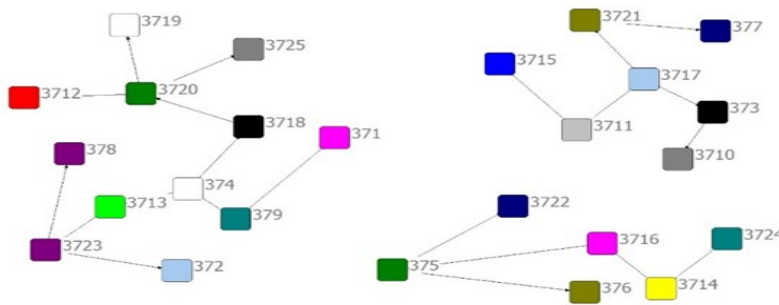
Örneklem oluşturma ikinci aşamasında, seçilen yerleşim yerinin GPS koordinatlarından başlanarak kaynak kişiler belirlenir. İzleme asistanları GPS koordinatının yakınında herhangi bir sığınmacı tespit edemezse en yakın kasabaya giderek kaynak kişileri belirlerler. Kaynak kişinin kişisel ağına dayanarak her bir ilçede 25 hane ile görüşülmüştür. Dolayısıyla örneklem boyutu 1301'dir.³⁰

RDS'in ilk adımı, mevcut GPS koordinatları içinde güçlü sosyal ağları olan, CVME'ye katılmaya hevesli olan ve yaş, cinsiyet, SUY hak sahipliği ve sosyoekonomik statü açısından birbirinden farklı olan 2-3 hane belirlemektir. CVME'yi kaynak kişilerle tamamladıktan sonra izleme asistanları bu hanelerden kendilerini uluslararası/geçici koruma (UK/GK) altında olan, UK/GK kayıt öncesi aşamada olan ya da gelecekte UK/GK başvurusu yapmayı planlayan 2-3 arkadaşına/akrabasına yönlendirmesini istemektedir. Kaynak kişilerin yönlendireceği kişiler birinci dalgayı oluşturur; birinci dalganın yönlendirecekleri ikinci dalgayı oluşturur ve zincir bu şekilde devam eder. Bu süreç, küme için belirlenen örneklem boyutuna (25) ulaşılan kadar devam eder.³¹

Kaynak: Johnston LG, Sabin K. Erişmesi Zor Nüfuslar Nezdinde Katılımcı GÜdümlü Örneklem Yöntemi ile Örneklem Oluşturmak. Methodological Innovations Online, 2010, 5(2): 38-48.

Ağ temelli örneklemelerde olduğu gibi katılımcılar akrabanın yönlendirir ve araştırmacılar kimin kime ve kaç kişiye yönlendirdiğini takip eder. Ardından yönlendirme sürecinin matematiksel modeli, rastgele olmayan yönlendirme davranışlarını telafi etmek için örnekleme ağırlıklandırır.³² CVME3'ün başında sosyal ağ büyüklüğü, dalgaların oluşumunu takip edebilmek için katılımcı sayısı ve yönlendirme sayısı sistematik olarak sorulup kaydedilmiştir. Bireysel RDS ağırlıkları her bir 52 küme için RDSAT 7.1.46 ile hesaplanmıştır.

Bursa'nın İnegöl ilçesindeki CVME çalışması için kullanılan RDS dalga oluşum örneğidir. Görsel NetDraw kullanılarak hazırlanmıştır.

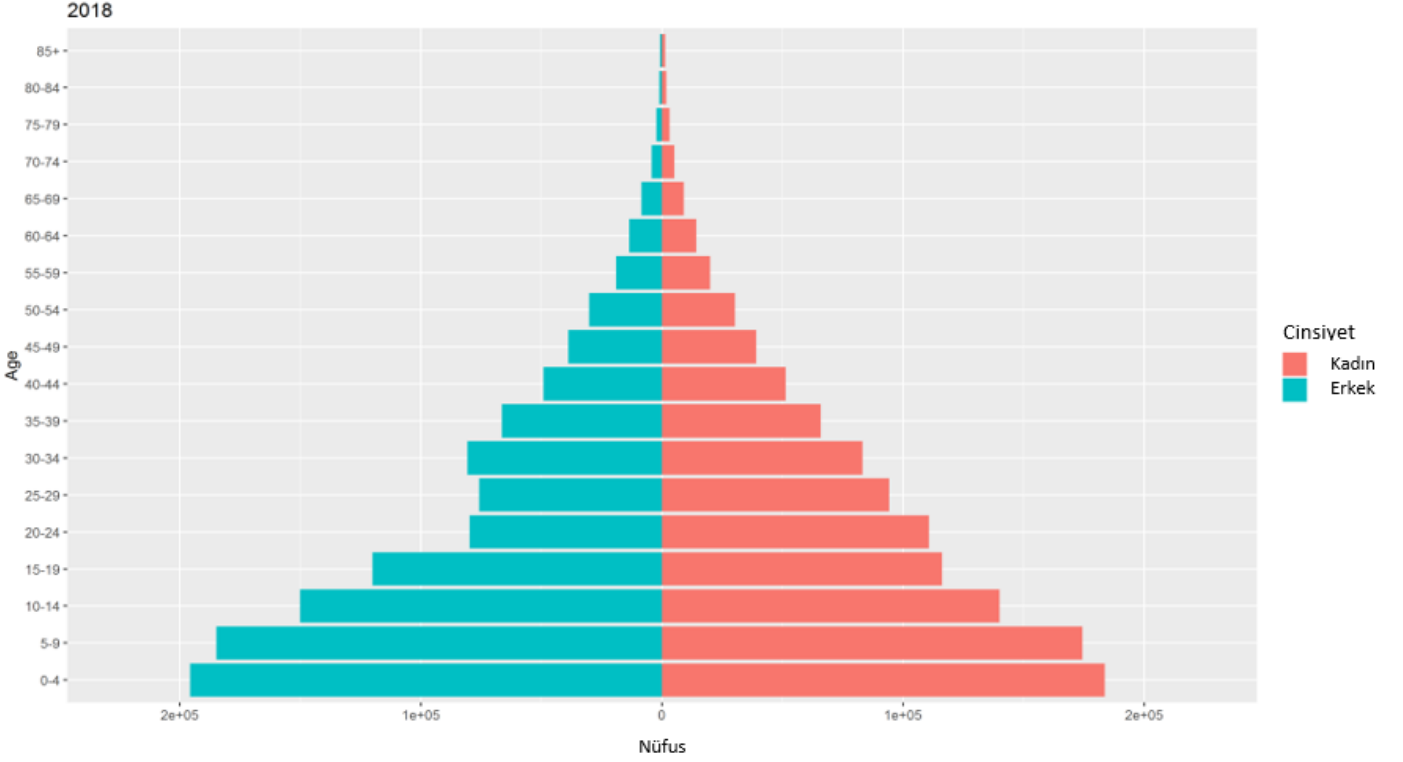
³⁰Asgari örneklem boyutu ilk başta 1,300 olarak belirlenmiştir, ancak bir bölgede bir hane ile daha görüşülmüştür.

³¹Johnston, L., & Malekinejad, M. (2014). Göçmen Nüfuslar İçin Katılımcı GÜdümlü Örneklem. In Schenker M., Castañeda X., & Rodriguez-Lainz A. (Eds.), Göç ve Sağlık Üzerine Araştırma Yöntemleri Kılavuzu (pp. 141-164). University of California Press: <http://www.jstor.org/stable/10.1525/j.ctt7zw2z4.10>

³²<http://www.respondentdrivensampling.org/reports/RDSsummary.htm>

Türkiye'deki Sığınmacı Nüfusu

SUY başvuru verileri kullanılarak oluşturulan nüfus piramidine göre sığınmacı nüfusu çok genç ve dinamikdir. Yaş dağılımı, 20-24 ve 25-29 yaşları arasında erkekler ile kadınlar arasında bir fark olduğunu göstermektedir. Bu da bu yaş gurubundaki erkeklerin savaşta yaşamlarını yitirdikleri veya farklı göç davranışı sergiledikleri anlamına gelebilir. Verilerin toplandığı döneme denk gelen Temmuz 2018 itibarıyla 2.5 milyon kişiyi kapsayan nüfus verileri SUY başvuru rakamlarından alınmıştır.

Gıda Gruplarının Günlük Tüketimi (Ortalama)

	Yararlanıcı	Hak Sahibi Değil	Başvuru Yapmamış	Toplam
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Tahıl	6.8	6.8	6.8	6.8
Bakliyat	2.5	2.4	2.1	2.4
Süt ürünleri	5.5	5.4	5.1	5.4
Et, balık ve yumurta	4.9	4.9	4.7	4.8
Sebze	5.1	5.1	4.6	5.0
Meyve	2.7	2.6	2.2	2.6
Şeker	6.8	6.6	6.6	6.7
Yağ	6.9	6.8	6.7	6.8
Baharatlar	7.0	6.9	6.8	6.9

IMPLEMENTING PARTNERS

SUPPORTED BY

World Food
Programme

SAVING LIVES, CHANGING LIVES